

עומקא דפרשה

- תענית הלום בר"ה
- אכילת סימנא טבא
- תענית בר"ה
- מחיה המתים אחרי ר"ה
- זכות העקידה בדין ר"ה
- עיונים בבחירה
- זכיה ע"י קבלה קטנה
- הדין על עוה"ז או עוה"ב
- הכנה לדין ר"ה
- תגובות

- סימנא מילתא
- גדר אכילת הסימנים
- אכילת תפוח בדבש
- סימנא טבא לקיים הגזרה
- שער הציון
- סימני ר"ה
- סימן הדלקת נר הבריא
- סגולת אכילת הסימנים
- סימנא מילתא וניחוש
- אכילת דגים

סימנא טבא

בס"ד ערב ראש השנה תשע"ב

"סימנא מילתא"

מורנו המרא דאתרא שליט"א

בנפשם והאמינו בעצמם והרגישו בו רצון הבורא והשבת אפו וסילוק חמתו מהם ולפיכך עשו אותם משם והלאה יום משתה וששון, מבואר מדברי הרמב"ם דלצורך "השבת אפו וסילוק חמתו מהם", הי' צורך ל"בטחו בנפשם והאמינו בעצמם" דהיינו שהרגישו בעצמם שראויים הם לקרבת ה' ולסילוק חרון אפו מהם, וזה הי' הגורם שתסולק מהם הגזירה [שהרי לדעת ר"ת בתוס' ב"ב קכ"א: ד"ה יום "בשנה אחרונה ביטל מהן הגזרה נשאר מהן ט"ו אלף ופרוטרוט אותן שהיו ראויין למות בשנה אחרונה", ולכן היו צריכים לזכות מיוחדת של השבת חרון האף, שעדיין לא מתו כולם].

וכן מצינו בסוטה מ"ט. לגבי ר"ח בן דוסא שהי' בעל מעשים מופלאים, ונקרא איש מעשה, ופרש"י ד"ה אנשי מעשה, בטוח בחשיבותו ועושה מעשים מופלאים וכו', מבואר שכדי לפעול אותם מעשים מופלאים הי' צריך ר"ח בן דוסא להרגיש בעצמו שיש לו את הכוחות לכך, ורק עי"ז זכה לעשות מעשים מופלאים, וזה ענין אכילת הסימנים בר"ה, שיכולים לפעול על האדם להרגיש בטוח כדי לייחל ולבקש מאת ה' שיזכהו בשנה טובה ומתוקה ושירבו זכויותיו. כתב המשנ"ב בס"ק ב' בשם הא"ר, "וכתב בשל"ה שהוא סי' שיזכור האדם ויתעורר בתשובה ויתפלל על הדבר הזה", ובס' השל"ה מוסיף "שאינן שום רמז באכילת הפרי, רק הפרי הוא סימן שיזכור האדם ויתעורר בתשובה ויתפלל על הדבר הזה", ולכאור' יקשה על דבריהם מהגמ' שמשמע שאכילת אותם דברים הם ענין של "סימנא מילתא" ולא ענין של התעוררות בתשובה, אך לפי מש"נ אין בכך סתירה, דע"י שאוכל תפוח בדבש ומרגיש את מתיקותו הדבר נוטע בקרבו תקוה לשנה טובה ומתוקה ועי"ז נעשה בטוח בעצמו לבקש ולייחל על כך, ואז כשמתפלל על הדבר, תפילתו אחרת לגמרי מכיון שבטוח הוא בנפשו. ויה"ר מלפני אבינו שבשמים שיחדש עלינו שנה טובה ומתוקה.

כתבו הטור והשו"ע בס"י תקפ"ג, שנוהגין לאכול בליל ר"ה דברים לסימן טוב, ומקורו בגמ' כריתות ו. "אמר אביי השתא דאמרת סימנא מילתא יהא איניש רגיל למיכל בריש שתא קרא ורוביא וכרתי סילקא ותמרי", והדברים צ"ב דמה שאמרו בגמ' שם דסימנא מילתא היינו בדבר שיכול לקרות כך ויכול לקרות אחרת, וכגון במדליק נר בין ר"ה ליוה"כ, שאם הנר דולק כל זמן שהשמן בתוכו סימן יפה לו שיוציא את שנתו, משום דיש פעמים שאין הנר דולק יפה ומכיון שדלק יפה יש בזה משום סימן טוב, וכן אם רוצה לדעת אם יצליח בעסקיו, יגדל תרנגולת אם השמינה וגדלה היטב סימן שיצליח בעסקיו יעו"ש בגמ', אבל כשמביא הוא בעצמו את אותם מאכלים מה סימן יש בזה, ואם היו מביאים לפניו מאכלים אלו מבלי ידיעתו ניחא, אבל כשהוא מזמין לפניו את אותם מאכלים איזה סימן יש בדבר. שוב ראיתי שכבר עמד בזה הפרישה סק"א יעו"ש.

והנה מבואר בגמ' שם דאם רוצה לצאת לדרך ורוצה לדעת אם יזכה לחזור לביתו, יעמוד בבית אפל ואם יראה צל לצלו סימן שיזכה לחזור לביתו, אולם אומרת הגמ' "ולאו מילתא היא דילמא חלשא דעתיה ומתרע מזליה", ופירש"י ז"ל, ולאו מילתא היא: דלא לעיביד איניש הכי דלמא סימנא בישא ומצער נפשיה ומיתרע מזליה עכ"ל, מבואר דע"י שמצער נפשו זה גופה גורם לו שמזלו יתהפך לרעה, וא"כ י"ל דאותם מאכלים שמציינן אביי שיש ענין לאוכלם בתח"י השנה לסימן טוב, אין הכוונה שע"י אכילתם גרידא יתהפך מזלו לטובה, אלא שכשאוכל אותם מאכלים הדבר גורם לו להרגשה טובה של מתיקות או של ריבוי הצלחה, וזהו "המילתא של הסימנא", דבעצם זה שמרגיש טוב עם עצמו, זה גופה מביא עליו ברכה, והביאור בזה על פי מה שכתב הרמב"ם בפ"י המשניות בפ"ד דתענית לגבי מה שנוהגים יו"ט בט"ו באב שפסקו בו מתי מדבר למות, וז"ל, "ואז בטוח

יתברך מאת נותן התורה, איש בעל רוח יקרה, המעמידנו בקרן אורה, בהעמדת הבמה ללומדי התורה, להעלות השלהבת במנורה.

והמאירים זקן וצעיר, הנהנים מאור העומקא הבהיר, מודים ומברכים לראש העיר הרב יעקב גוטרמן שליט"א ואיתו העוסקים באמונה, בצרכי קריה נאמנה, ומטיים אוזנם לשמוע אל הרינה שיזכו למלא את זאת השנה, בחכמה בדעת ובתבונה, למען התורה בהרמת קרנה.

גדר אכילת הסימנים

הרב שמוחה הולנדר

כבר ידוע שהמקור למה שאנו אוכלים סימנים בר"ה הוא ממה דאיתא בגמ' הוריות י"ב. אמר אביי השתא דאמרת סימנא מילתא היא לעולם היא רגיל למיכל [י"ג למיחזי] בריש שתא קרא ורוביא כרתי וסילקי ותמרי ואע"פ שהבן יהודיע רוצה לטעון שמהל' יאן רגיל משמע דיש לאכול הסימנים בכל הסעודות שבר"ה דהיינו גם ביום כיור דתמיד הל' רגיל הוי יותר מג' פעמים מ"מ מסתימת הפוסקים משמע דזה רק בלילה וכמו שמדוייק מל' כותרת הסימן בתקפ"ג דזה ברט' הדברים שנוהגים לאכול בליל ר"ה. ומה שהאשל אברהם [מבוטשאש] כותב שהמנהג הוא רק בליל ראשון הא כבר כ' השערי תשובה בשם הא"ר ומח"ב שגם בליל שני יעשה כן וכמו שהעידו שכך נהגו מרבנן הגר"מ פיינשטיין והגרש"ז אורבאך זצ"ל.

ויש לדון האם העיקר הוא אכילת [או ראיית לפי גי' א הנ"ל] הסימנים מצד עצמם או שהעיקר היא התפלות והתחנונים כשואמרים היה"ר בשעת האכילה. והנה מהמשך הגמ' דלפני זה הביאה כל מיני סימנים לעשות כדי לדעת אם יצליח בעסקיו או אם יחזור הביתה וכדו' משמע דהעיקר הוא הסימנים מצד עצמם וכמו שרואים מהגמ' והטור שאפי' לא מביאים שיאמרו איזה יה"ר בשעת האכילה. וכן כותב פני' החכמת שלמה בהגותיו דאין הכוונה דרך תפלה דמה לתפלה בשעת האכילה. אבל מהמאירי רואים לא כן.

דהרי הק' המפרשים איך יכולים לעשות הסימנים האלו והרי יש איסור לא תנחשו [ע' מהרש"א] ומת' המאירי שזה דרך סימן לעורר בו לבבו להנהיג טובה וזה מה שאומרים בקרא יקראו זכויותנו וברוביא ירבו צדקותינו וכו' דתקנו לומר עליהם דברים המעוררים לתשובה ע"כ. ורואים דהעיקר הוא התפלות והתחנונים שבאים בשעת אכילת הסימנים ולא עצם אכילת הסימנים מצד עצמם. וכן רואים ממה שכ' המ"ב בשם השל"ה דיתעורר אדם בתשובה כשיאמר היה"ר ויתפלל ע"ז בלב שלם.

והנה המ"ב נוקט דכשואמר היה"ר יאמר את זה עם שם ד' וכן נהג מרן הגר"מ פיינשטיין. אבל אמר לי מרן הגר"ש אלישיב שהוא אחוז שיות"ט בלי שם ד', וכן נהג הסטייפלר. ואולי י"ל דזה תלוי בשני הצדדים האלו דאם העיקר הוא בשביל התפלה והתחנונים אז לכ' יהא מותר להגיד שם ד' וכמו שכ' האלף המגן בס' תקפ"ב אות כ"ו דרק בנוסח ברכה אסור להזכיר השם בלא חיוב אבל דרך תחינה ובקשה מותר אבל אם העיקר הוא האכילה [או הראיה] ורק אגב אומרים היה"ר וכמו שכ' החכמת שלמה שזה לבטחון ואמונה בעלמא כי מראה שהוא מאמין ובוטח שכך יהיה לכ' יש צד גדול לומר שיות"ט לא להגיד שם ד'. ובאמת מצינו דהמ"ב בשיטתו דהוא מדגיש הענין של התשובה והתפלה כנ"ל.

והנה ידוע מה שמביא סידור הגר"א בשם הזהור שמי שמתפלל על צרכי עצמו כגון בני חיי ומזוני ואפי' על סליחה וכפרה הוי ככלב שצווח הב הב כיון דבר"ה צריכים שכל התפלות יהיו רק על כבוד שמים דוידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור כי אתה יצרתו וכמו שמרגלא בפומיה דהמשגיח הגה"צ ר' מתתיהו סלומון שליט"א בשם ס' הפרדס דכל מה שאומרים זכרנו לחיים וכו' וכתבנו בס' החיים הוא רק 'למענך' למען כבוד שמים. אבל לפי דברנו יש לעיין בזה דבשלמא לפי החכמת שלמה שהעיקר של הסימנים לא הוי לשם תפלה א"ש אבל לפי המאירי והמ"ב בשם השל"ה דהעיקר של הסימנים היא התשובה והתפלה צ"ב איך זה מסתדר עם הזהור. [חוץ אם נגיד שגם בזה יש לכוון רק למען כבוד שמים ודו"ק].

ולמעשה אע"פ שהרבה בעלי מוסר משתמשים עם דברי הזהור האלו שאלתי מרן הגר"ש אלישיב שליט"א האם להלכה צריכים לחוש לזה ולהקפיד לא להתפלל בר"ה על שידוכים, פרנסה, דוע של קיימא וכדו', וענה לי 'היום בין כך כשמתפללים לכבוד שמים מכוונים על עצמם ולכן כבר מלכתחלה להתפלל על דברים האלו עכ"ל. וכן כתב לי מרן הגר"ח קניבסקי בשם החזו"א [במכתב] דמותר להתפלל על בני חיי ומזוני בר"ה.

מקור מנהג אכילת תפוח בדבש

הרב אפרים גרבר

כתב במנהגי מהרי"ל ריש הלכות ר"ה, מנהג לאכול בליל ר"ה תפוחים בדבש וכו' ויש ליתן טעם בדבר שרומז לשדה תפוחים. ויאמר ראה ריח בני כריח שדה ע"כ והנה בגמ' תענית כט: איתא ע"ז הפסוק "כריח שדה תפוחים" ובתוס' שם, י"מ (תפוחים כריח אתרוגים.) (וע"ע תוס' שבת פח. ד"ה פרו)

וראה זה מצאתי לשון הטור ס' תקפ"ג גרסינו בפ"ק דכריתות וכו' אמר אביי השתא דאמרת סימנא מילתא הוא יהא איניש רגיל למיכל בריש שתא אתרוגא קרא רוביא וכו' ובגרסתנו ליתא אתרוג

ומעתה יתכן לומר שכן הוא ג"כ גירסת מהרי"ל אלא שלא היה מצוי להם אתרוג לאכילה, צא ולמד ממש"כ בתרומת הדשן ח"ב ס' נ"ב שאפילו למצוה לא היה מצוי, ממעשה שנשאל האם אפשר לחלק אתרוג, חתיכה לכל קהילה. ולכן לקח מהרי"ל אתרוג שנרמז בתפוח

סימנא מילתא לקיים הגזרה ולעוררנו

הרב יצחק לייסיצין

כתב בחיי אדם (קלט ו) כיון שהוא תחלת השנה נוהגין לעשות לסימן טוב לאכול דברים הרומזים לזה. והטעם לזה עי' ברמב"ן (לך יב ו) מש"כ דע כי כל דאזירת עירין משיצא למטה סימן לזה לא ישתנה בשום אופן, וזה נ"ל ברור שהוא הטעם שארז"ל (הוריות יב.) השתא דאמרת סימנא מילתא. עכ"ל. ועי' רמב"ן שם שכ' ולכן יעשו הנביאים מעשה בבואות, כמאמר ירמיהו... תקשור עליו אבן והשלכתו אל תוך פרת ואמרת ככה תשקע בכל וכו' ולפיכך החזיק הקב"ה את אברהם בארץ ועשה לו דמיונות בכל העתיק להעשות בזרעו. עכ"ל.

ויל"ע לפ"ז לכאו' התינוח להגירסא בגמ' (כריתות ו:) "למיכל" בריש שתא, א"ש ד"מעשה" הוא שנעשה למטה לסימן, אבל להגירסא (הוריות הנ"ל) "למירזי" לכאו' לא יצא למטה סימן, דהא נביאים ובאברהם נראה שצריך מעשה.

ומצאתי ברבנו בחיי הפה"ס (תשא לב) וירא את העגל ומחלת, שכתב כי מכל מיני זמר שהיו בידם לא נזדמן לו למשה שראה מהם כי אם מחולות, והוא אות וסימן למחילה שהיה עתיד הקב"ה למחול להם אותו עון, וכמשארז"ל סימנא מילתא היא, וכיון שראה משה סימן נזדרז בדבר ויקח את העגל וגו'. עכ"ל. ולד' הח"א בביאור סימנא מילתא היא, ועפ"ד רבנו בחיי, נראה שמה שנזדמן לאדם לראות בתחילת השנה קרא ורוביא וכו' שהם רומזים על שנה טובה, זה נחשב שכבר יצא למטה סימן לשנה טובה ולא תשתנה הגזירה.

והנה לביאור הח"א משמע דדוקא כשיצא סימן למטה אחרי שנגזר למעלה, מועיל הסימן לשלל תשתנה הגזרה, אבל סימן שנעשה לפני שנגזר למעלה, לאו כלום הוא. וא"כ צ"ב מה שכתוב בראש סימן תקפג בשו"ע דברים שנוהגים לאכול "בליל" ר"ה, הרי עיקר הדין הוא ביום ובתקיעת שופר, ובלילה הוא עדיין לפני שנגזר. ואולי מועיל על אשר נגזר כבר בשנים קודמות על שנה זו לטובה, שלא ישתנה לרעה בדין שלמחר ביום.

או י"ל שיש איזו בחינה שכבר מתחילת ליל ר"ה יש גזר דין, וכמבואר בתוס' (ר"ה טז. ד"ה בפסח לתירוצם הב') שהחסיד של בביה"ק בברכות יח: שמע בליל ר"ה מה שנגזר באותו לילה על אותה שנה. והא דאיתא בגמ' היא "רגיל" למיחזי - למיכל בריש שתא קרא וכו', אפשר לפשר שמפני הספק באיזה שעה נגזר עליו לטובה, אמרו שיהא רגיל במשך ר"ה לאכול או לראותם כמה פעמים, כדי שברגע שנגזר לטובה, מיד יפעל הסימן למטה לבל תשתנה, דכיון שאמרו בקדושים מ: לעולם יראה אדם עצמו כאילו צאיו חייב וחציו זכאי, עשה מצוה אחת אשריו שהכריע עצמו לכף זכות, עבר עבירה אחת אוי לו שהכריע את עצמו לכף חובה. גם במשך יום ר"ה גופיה יכול להשתנות מרוב זכויות לרוב עוונות ח"ו, וגם דינו ישתנה מיד רח"ל, ועי' שכבר עשה סימן למה שנגזר לטובה, לא ישתנה.

בחי אדם נראה שהסימנא טבא הוא לגשמיות טובה שנקבל מהש"ת כל השנה. וכך מבואר מהאגודה סוף ר"ה שכ' רוביא שירבו ישראל, כרתי שיכרתו שונאי ישראל. וכן בערוה"ש שכ' כל דבר טוב אנו אומרים היה"ר על עצמנו, ואם להיפך אומרים על שונאינו. אבל במאירי בהוריות נתבאר דהכל סובב על הרוחניות שתלויה בנו, שכתב שזה דרך סימן לעורר בו לבבו להנהיג טובה, והוא שאמרו ליתן על שלחנו בליל ר"ה קרא רוביא כרתי סלקא תמרי שהם עינים, מהם שגדלים מהר, ומהם שגדלתם עולה הרבה. נל"פ שנלמד מהם זריזות בעבוד"ה כמו שהם גדלים מהר, ולהתרום כהתמרים שבגובה הדקל. וכדמצינו בביצה כה: תצואב מקטע ער גליון דרשיעיא, דהוא עשה ששרשיו יורדים לעומק ביושר, והוא תובע את הרשעים המשיגים גבול למה אינם למדין ממנו.

וכ' המאירי וכדי שלא ליכשל בהם לעשות דרך נחש, תקנו לומר עליהם דברים המעוררים לתשובה, והוא שאומרים בקרא יקראו זכויותנו, וברוביא ירבו צדקותינו, ובכרתי יכרתו שונאינו ר"ל שונאי הנפש והם העוונות. עכ"ל. וכונתו, המלאך הנברא מהעון קרוי "עון" כבתומר דבורה פ"א נושא עון, ואותו מלאך גורם לו לחטוא שוב, וכמש"כ האלשיך ז"ל (תהלים יז יא) בביאור המשנה (אבות ד ב) עבירה גוררת עבירה. וזמש"כ רש"י חולין ו. ד"ה אפשר, דיגרום עון שלא ישם על לבו וכו'. ושם ה: כתב בד"ה היכי וכו' יגרום שום שטן. דהמלאך - העון ישמש כשטן להחטיאו. ועל אותם קטיגורים שונאינו נבקש שיכרתו. וכ"כ הפמ"ג (מש"ז א) יכרתו שונאינו, י"ל עונות נבראים מקטרגים.

ב. "בקרא" פרש"י דלעת. והיא אותה דלעת שלנו, כבשבת קכה. האבן שבקרויה, פרש"י דלעת יבישה חלולה וממלאין בה מים. וברב נסים גאון ברכות נו: שהדלועין אין בכל פירות הארץ גדולים מהם, ע"ש. ומה שכיום לוקחין פרי אחר ל"קרא", י"ל דכיון שאיננו קורין לדלעת קרא, לא נוכל לומר עליה יקרע גזר דינו ויקרא לפניך זכויותנו, ולכן לוקחין פרי אחר שנקרא אצלנו קרא, וכמש"כ בקיצש"ע ליקח ירקות שיש להם במדינה ההיא שם המורה לטובה. וגם מה"ש"ם גרידא שייך סימנא טבא כברבנו בחיי הנ"ל ששם מחולות היה סימן למחילה.

אי' בכריתות ו. [וכע"ז בהוריות יב.] אמר אביי השתא דאמרת סימנא מילתא היא היא רגיל איניש למיכל ריש שתא קרא ורוביא כרתי וסילקא ותמרי.

אכילה או תפילה

בטור תקפג היא אדם רגיל לאכול בראש השנה אתרוגא קרי רוביא וכו'. וכלשון הגמ' בכריתות (ו). היא רגיל למיכל ריש שתא, [וגי' הערוך והכל בו למחזי, וכן הגי' לפנינו בהוריות יב.]. ועי' בב"י דלד' הטור אין דין אמירה, וכ"כ הפר"ח בד' רש"י, וכן משמע באגודה. וכך מבואר בראב"ה ואו"ז (עי' לק) דעצם האכילה היא כדי לזכות לברכה.

אך השו"ע כ' כשיאכל רוביא יאמר יה"ר שירבו זכויותינו, כרתי וכו'. ומקור האמירה במרדכי (שהובא בב"י) ובר"ן (סוף ר"ה) בשם רב האי גאון. ועיי"ש בר"ן דמשמע שהיה אומר את שם הפרי והסימן, ולא יה"ר. אך האבודרהם (הובא בב"י שם) כ' דיש לומר בלשון תפילה יה"ר מ' א"ר א וכו', וכ"כ הכל בו (TO). ועי' קהלת יעקב לרש"ק דרוש מו (עמ' שנב) שביאר דכיון שעיקר התפילה בר"ה צריכה להיות על כבודו ית' ולא על צרכיו, אך מכיון שלא יוכל האדם להתאפק מלהתכוון גם להנאתו, לכן תקנו שיתפלל על צרכיו בזמן אכילתו, עיש"ע. ועי' שפ"א ר"ה תרל"ב.

ודעת המאירי דעיקר הדין לשים על שלחנו, אלא דא"כ תקנו את האמירה, שכ' בהוריות שאחר שאמרו לעשות כן דרך סימן לעורר בו לבבו להנהיג טובה, כדי שלא להכשל בהם לעשות דרך נחש, תקנו לומר עליהם דברים המעוררים לתשובה. וסיים שם דידיע שכ"ז אינו אלא הערה, שאין הדבר תלוי באמירה לבד, רק בתשובה ומעשים טובים.

ובחיבור התשובה (מא"ב פ"ב עמ' 265) כ' המאירי וז"ל ועל צד הגדיל ההתעוררות לזכור השם בכל רגע ולשוות ראתו על פניהם לבלתי יחטאו, היתה הכוונה לשום בשולחן, קרא, רוביא כרתי, סלקא, תמרי... ועל צד שלא יטעו באמרם סימנא מילתא אית, שיהיה זה דרך נחש... היתה ההסכמה לקרות עליהם דברים יורו על הסליחה וההערה על התשובה, ואמרם מילתא היא, רוצה בו שהערות התשובה גם מבלי קביעת תפלה רק דרך סימן ותורת עראי הם יעזרו על הכוונה, ומפני זה ציוו לראותם בעת האוכל, להעיר שעם היותם נמשכים אל הנאת הגוף לא ימשכו רק כפי הצורך, ולא ישלחו אימת המשפט מעל פניהם...

והשל"ה (ר"ה נמ"צ כב) כתב "שאינ שום רמז באכילת הפרי, רק הפרי הוא סימן שיזכור האדם ויתעורר בתשובה ויתפלל על הדבר הזה... נמצא, העיקר הוא ההתעוררות והתפילה, ולאחר שהתפלל ואוכל דבר זה, אז הוא רושם שתתקיים תפילתו".

אך החכמת שלמה (בגליון השו"ע) כ' להיפך דהאמירה אינה דרך תפילה, דאין מקום לתפילה בשעת אכילה, רק זה היו לבטחון ואמונה כי מראה שהוא מאמין ובוטח שכך יהיה. [ועיי"ש דע"י האמירה יכול להתהפך הגז"ד לטובה]. והמטה יהודה כ' דסגי באכילה לבד לסימן טוב, אלא שהשו"ע הוסיף שגם יאמר בקשה זו.

קרא

כתבו הגאונים (מובא בסוף הר"ן בר"ה, והב"י הביא שכ"כ המרדכי) שהיה מנהגו של רבינו האי גאון ז"ל שמביאין לפני סל שבו מינין הללו, ופושט ידו ונוטל דלעת ואומר קרא יקרע גזר דיננו, וכו'.

ובכל בו (סד ד"ה ומנהג נרבונ"א), ונהגו ליקח כל אחד בידו, ואומר קרא יה"ר מלפניך ה' או"א שיקראו לפניך זכויותינו ויקרע רוע גזר דיננו. ובשו"ע הקדים קריעת הגז"ד לקריאת הזכיות, ויל"ע.

אך הטור, אחר שפירט הטעם שברוביא כרתי וכו' מצד שמוותיהם, כתב "וקרא מפני שממהר להיות גדל", ז"א שאין הסימן מצד שמו אלא מצד טבעו. [ובלא"ה לדעת הטור אין אומרים כלום, כמ"ש הב"י וכדלעיל, שעצם שם הדברים רומז על ענינים אלו וא"צ לומר].

רוביא

הראב"ה כ' רבייה דהוא פול המצרי (עי' ברכ"י תקפג) אנו אוכלים כדי שירבו נכסינו כרבייה זו. וכ"כ האו"ז (רנז) רוביא אנו אוכלים כדי שירבו נכסינו.

אך הטור (תקפג) כ' רוביא ירבו זכויותינו, וכ' הב"י דכ"ה במרדכי שכך היה מנהגו של רבינו האי. וכ"כ הכל בו.

השל"ה (ר"ה נמ"צ כב) הק' דאמנם לשון רוביא מורה על ריבוי, אבל אין נרמז בזה שזכויותינו ירבו, דלמא זכיות דעלמא. וביאר דהענין "שאינ שום רמז באכילת הפרי, רק הפרי הוא סימן שיזכור האדם ויתעורר בתשובה ויתפלל על הדבר הזה". דהיינו שהרוביא מזכיר להתפלל שירבו זכויותינו. "נמצא, העיקר הוא ההתעוררות והתפילה, ולאחר שהתפלל ואוכל דבר זה, אז הוא רושם שתתקיים תפילתו".

ומדקדוק לשון הראשונים [וגם בשו"ע] י"ל דלא איירי בזכויות אלא בזכיות, ודו"ק (שירבו האפשרויות לזכות). וא"כ חלוקה מהתפילה באכילת הרימון (שכ' ברמ"א) שנרבה זכויות.

כרתי

בטור כתב, כרתי יכרתו שונאינו. והכל בו הוסיף שיכרתו שונאינו וכל מבקשי רעתנו. והנה השל"ה שם הק' גם בכרתי, אין נרמז בזה שונאינו, דלמא ח"ו להיפוך. וביאר כנ"לדהפרי הוא סימן שיזכור האדם ויתעורר בתשובה ויתפלל על הכרתת שונאינו.

וכבר הקשה כן האגודה, ומובא בהגהות מרדכי ריש יומא וז"ל וקשה א"ע יאכל כל דבר, אם טוב הוא יהיה כנגד ישראל ואם רע יהיה כנגד שונאי ישראל. אלא י"ל רוביא וכרתי שניהם גדלים מהר, וסימן טוב הוא.

ועיי"ש במאירי שפי' דמ"ש בכרתי יכרתו שונאינו, "הכוונה בהכרתת השונאים, ר"ל על הדעות הכוזבות והכוונות המטטיות, כי הם השונאים והמשניאים שנאה אמיתית...". [וכ"מ בכל בו שבסילקא ותמרי חיבר את העוונות עם השונאים, ויתכן דגם בכרתי נרמז בכל מבקשי רעתנו]. ועי' בא"ח דבכולם יש לכוון המשטינים וכוחות רעים וכו'.

והמטה יהודה כ' שבכריתה ובסילוק יכוון על רשעי ישראל שיחזרו בתשובה, "ותועיל לו כוונה זו לקיבול תפלותיו". ובאלף המגן (על המט"א) כ' שח"ו לא יתפלל על שונאיו מבני", אלא יכוון על המקטרגים למעלה.

סילקא ותמרי

הנוסח בראשונים עפ"י רב האי גאון הוא "סילקא יסתלקו חטאתינו", והכל בו כ' שישתלקו עוונותינו וישתלקו שונאינו וכל מבקשי רעתנו.

ולגבי תמרים מובא שם מרב האי גאון - "יתמו עוונותינו או יתמו אויבינו". ובכל בו חיבר את שניהם וכ' "שיתמו שונאינו עם כל חטאתינו". ועי' בן איש חי (ש"א נצבים ד) שיאלק ב' תמרים, ובשני יכוון על האויבים התחתונים. [ועי' כה"ח (תקפגכה) דבתמר איכא מעלה נוספת שהוא מתוק].

רימון

ברמ"א שם כ' ויש אוכלים רמונים ואומרים "נרבה זכויות כרמון". ויסודו באבודרהם. ובלבוש כ' "ירבו זכויותנו כגרעיני רמון".

הפרי חדש הק' על מ"ש יה"ר שנרבה זכויות כרימון, מדאמרינן (ברכות נז.) כפלא הרמון רקתך אפי' ריקנין שבך מלאים מצוות כרמון, וא"כ מאי רבותיה. ות"י דשם בכל חייו קאמר, וכאן מתפלל בכל שנה ושנה. והחיד"א (בקונט' שומר הברית שבסוף ס' חסידים אקנג) תירץ על זה שברמון יש קליפה דקה ומרה וישראל כופין את היצה"ר שהוא כקליפת הרימון ועושין מצוות מהודרות כגרעיני הרמון, ולגבי הריקנין נאמר שהם כפלא הרמון דהיינו שאין כופין לגמרי, אבל ההתפילה בר"ה הוא כרימון שלם דהיינו שנכוף היצה"ר בכל.

ועי' פמ"ג (מ"ז) דאנו מבקשים "שנרבה" דהיינו שיהיה רוב מצוות. וכע"ז תי' במטה יהודה (ה) דהבקשה שירבו הזכויות מהעוונות עד שיהא כצדיק גמור. (ועי' מאמרי ימי הרצון עמ' כג.)

דברים מתוקים

עוד כ' הרמ"א ונהגין לאכול בשר שמן ודברי מתיקה. ומשמע דהוא ענין בפנ"ע של אכילת דברים מתוקים, מלבד הדברים שבאים לסימן טוב ולתפילה. וכן מבואר בראב"ה (תקמז, ואו"ז רנז) שכ' "ומה שאנו אוכלים טיסינו ושותים דבש וכל מיני דבר מתוק, כדי שתהא השנה הבאה עלינו שמינה ומתוקה, וכן כתוב בספר עזרא (נחמיה ח,י) אכלו משמנים ושתו ממתקים". הרי דאכילת דברים מתוקים היא משום חדות ה' היא מעוזכם כדכתיב בנחמיה שם.

אכן יעוי' רש"י בכריתות דמעלת המינים שהוזכרו בגמ' היא או מפני שגדלים מהר או מפני שמתוקים, וא"כ מהגמ' איכא מקור גם למתוקים. ועי' בכל בו (סד) שכלל את שניהם וכ' "ומביאין לפני בעל הבית תמחוי ובו כל מיני מגדים לסימן טוב, ובתוכו קרקסת"א פירוש קרא רוביא כרתי סלקא תמרי לעשות זאת מאי דגרסינן במסכת כריתות וכו", ומשמע דיש בקערה גם מיני מגדים לסימן טוב וגם קרקסתא. וכ"כ הלבוש שאכילת בשר שמן ומיני מתיקה הם "כדי לאכול מעדנים ולשתות ממתקים לסימנא מילתא לכל השנה".

והמטה משה (תש"צ) הביא סמך שיש לאכול דברים מתוקים ביום המשפט, מהתורה דכתיב שם שם לו חוק ומשפט וסמיק ליה וימתקו המים, ר"ל ביום המשפט יאכלו מתוקים, שנוי בנביאים גבי אביגיל, עי"ש. ומשולש בכתובים דכתיב משפטי ה' אמת וסמיק ליה מתוקים מדבש ונופת צופים. א"נ מדכתיב תקעו בחודש שופר, וסמיק ליה ומצור דבש אשביעך, עיש"ע.

ומנהג תפוח מתוק בדבש כתבו הטור "לומר שתתחדש עלינו שנה מתוקה", והביאו הרמ"א, וכ' בדרכ"מ בשם מהר"ל שמה שלוקחין תפוח כדי לרמוז על שדה תפוחים הידוע הנרמז במקרא ראה ריח בני כריח שדה.

והלבוש הוסיף דמנהג אשכנז "מטבילין פרוסת הבציעה בדבש, לומר תהא השנה הבאה עלינו מתוקה וטובה לנו".

שנהיה לראש

כתב השו"ע (סי' תקפ"ג ב) וז"ל: אוכלים ראש של כבש לומר נהיה לראש ולא לזנב. ע"כ. ובפשטות הכונה להיות לראש ולא לזנב הוא ענין של חשיבות וגדולה, וכן נראה מדברי תרגום יב"ע עה"פ (דברים כח,ג) ונתנך ה' לראש ולא לזנב וגו' וז"ל: וימני מימרא דה' יתכון למלכין ולא להדיוטין. ע"כ. אמנם הת"א שם פ"י באופ"א וז"ל: ויתניך ה' לתקיף ולא לחלש. ע"כ. ונמצא דמלבד הענין של חשיבות וגדולה יש בסימן זה גם משמעות של חזק וגבורה. והנה המשנ"ב שם כתב (ס"ק ו) בשם הטור דטוב יותר לאכול ראש של איל זכר לאילו של יצחק. עכ"ד. ונראה לבאר דהנה במעשה העקידה נתגלה אצל אברהם אבינו חזק וגבורה באופן הנעלה ביותר כדי לעמוד נגד השטן שבא להפריעו ולהחלישו מלקיים ציווי ה'. (עי' במדרש בר"ר נוה). וכן מצינו שש"ע עמידתו בניסיון העקידה נתגדל ונתרומם שמו של אברהם אבינו בעולם, כדאיתא במד"ר (בר"ר נה,א) וז"ל: ויהי אחר הדברים האלה והאלוקים ניסה את אברהם. כתיב (תהילים ס) נתתה ליראיך נס להתנוסס מפני קושט סלה, נסיון אחר נסיון וגידולין אחר גידולין, בשביל לנסותן בעולם, בשביל לגדלן בעולם, כנס הזה של ספינה. ע"כ. ועי"ש בפי העץ יוסף ד"ה לנסותן - לרומם אותם כנס. ע"כ. ונראה דלכן טוב ליקח דוקא ראש של איל כיון שש"ע מתעוררת זכות העקידה לבנים, וכן יש כאן את שני הביאורים הנ"ל א - תפילה לקבלת כח ותקיפות כנגד היצ"ר שעומד להכשילנו. ב - תפילה שלאחר שנעמוד בניסיונות ונקיים את רצון ה' נזכה לגדולה ורוממות, כעין שמצינו אצל אברהם אבינו שזכה לזה.

שירבו זכויותנו כרימון

כתב הרמ"א (סי' תקפ"ג א) וז"ל: ויש אוכלים רימונים ואומרים נרבה זכויות כרימון. ע"כ. ובפשטות הכונה שנזכה לריבוי עשיית מצוות ומעשים טובים. ונראה להוסיף עוד ובהקדם דברי המדרש (שהש"ר ז,ז) עה"פ לכה דודי נצא השדה וגו' נראה אם פרח הגפן פתח הסמדר הנצו הרימונים. ואיתא שם במדרש וז"ל: נראה אם פרח הגפן - זו קריאת שמע. פתח הסמדר - אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות. הנצו הרימונים - תינוקות שיושבים ועוסקים בתורה. ע"כ. ומדברי המדרש אנו למדים דתינוקות של בית רבן נמשלו לרימונים. ולפי"ז יתבאר שמלבד מה שאנו מבקשים על ריבוי זכויות - בכמות, עוד יש כאן בקשה שזכויותנו תהינה מושלמות - באיכות וללא חטא, כזכותם של תשב"ר שעליהם עומד העולם, בזכות הבל פיהם הטהור שלא טעמו טעם חטא. (עי' שבת קיט:). ועי' בשמיה"ל (שער הזכירה פ"ז ושם פ"י) דאם מטמא את כח הדיבור ע"י דיבורים אסורים, הרי הוא פוגם ומקלקל את התורה והתפילה היוצאים מפיו. וידידי הרי"י ארזי שליט"א אמר לבאר באופ"א, שמלבד שנרבה במצוות, נזכה גם לעשות תשובה מאהבה, ועי"ז ירבו זכויותנו כרימון, דהא בתשובה מאהבה זדונות נעשים כזכויות. ומדויק לפי"ז לשון שירבו "זכויותנו".

סימנים ביום ר"ה

מנהג רוב העולם לעשות הסימנים בלילי ראש השנה. וכ"כ במט"א (סי' תר"ד). ובאלף המגן (סי' תקפ"ג,יח) כתב דהמנהג הוא רק בליל א' בלבד. ושאלתי את הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א אמאי לא נהגינן לעשות הסימנים גם ביום ר"ה, והשיב: א. משום דבגמ' (כריתות ו) איתא לעולם יהא רגיל למיכל בריש שתא קרא וכו', והלילה מקרי ריש שתא. [ומה שעושים גם בלילה השני הוא משום דהוי ספיקא דיומא. ג. כיון שביום ר"ה עסוקים בתפילות היום ובמצות שופר ממילא אין כ"כ פנאי לעשיית הסימנים. עכ"ד. אולם בספר בן יהוידע (הוריות יב.) דייק מלישנא דגמ' לעולם יהא רגיל וכו', דכיון שאין רגילות בפחות מג' פעמים, לכן יש לעשות גם בסעודות יום ר"ה. ובספר 'שערי הימים הנוראים' הביא שכן נוהג מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א.

כח הסימנים

איתא בגמ' (הוריות יב.) אמר אביי השתא דאמרת סימנא מילתא היא, לעולם יהא רגיל למיחזי [ובמס' כריתות ו. גרסי' למיכל] בריש שתא קרא ורוביא כרתי וסילקא ותמרי. ע"כ. ובשלי"ה הק' (מס' ר"ה) תמה איך נרמז ברוביא שירבו זכויותנו, דילמא זכויות דעלמא, [דהיינו אומות העולם]. וכן קשה על שאר הסימנים היאך מרומז בהם סימנא טבא כלפינו. וביאר דבאמת אין שום רמז לסימנא טבא באכילת הסימנים, רק עיקר הסימנים הם כדי שיזכור האדם להתעורר בתשובה, ולהתפלל ע"ז בלב שלם. עכ"ד. והביאו המשנ"ב. (סי' תקפ"ג,ב).

ושמעתי מהגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א להעיר על דברי השל"ה הק', דבגמ' הנ"ל לא הוזכר ענין התפילה בעת עשיית הסימנים. אלא אפשר"ל דענין הסימנים הוא עפ"י מש"כ בנפש החיים

כתב הרמ"א (תרי"ד) שנהגו שכל איש גדול או קטן עושין לו נר והמג"א (שם) כתב שעשוי נהגים להדליק רק לנשויו ונר זה נקרא בפי העולם "נר החיים" או "נר הבריא" וראיתי לבאר משמעותו של נר זה והסיבות להדלקתו.

איתה בגמ' הוריות (יב.) אמר רבי אמי האי מאן דבעי לידע אי מסיק שתיה אי לא ניתלי שרגא בעשרה יומי דבין ר"ה ליוה"כ בביתא דלא נשיב זיקא אי משיך נהוריה (שהוא דולק כל זמן שהשמן בתוכו-רש"י) נידע דמסיק שתיה וכו', ובמשך מביאה הגמרא סימן למי שרוצה לדעת האם יצליח בעסק או לא וכן סימן למי שיוצא לדרך ורוצה לדעת אם יחזור לביתו או לא ומסיימת הגמ' ולא מלתא היא דלמא חלשא דעתיה ומיתרע מזליה.

הטור (ריש סימן תקפ"ג) מביא רק את שני הסימנים הראשונים דהיינו הסימן למי שרוצה לדעת אם ישלים שנתו ואם יצליח בעסק ואילו את הסימן של יוצא לדרך לא הביא וכתב הב"י (שם) שהטור סבר שמה שאמרה הגמ' שלא כדאי לעשות את הסימנים האלו שמא מיתרע מזליה זהו דוקא לגבי יוצא לדרך כיוון שהשטן מקטרג בשעת סכנה ואם יהיה בדרך ויצטרע וידאג על הסימן הרע שיצא לו יש חשש שינזק אבל בשני המקרים הראשונים אין חשש ושכן נראה מפרוש רש"י (שם) וכן כתב להדיא המרדכי עכ"ד הב"י. והנה המחבר לא הביא בשו"ע אף אחד מן הסימנים האלו וכתב המטה יהודה (תקפ) שהוא למד כפשטות הגמ' שלא כדאי לעשות אף אחד מן הסימנים והמיתרע מזליה קאי על ג' הסימנים ושכן כתב הרמ"ה.

וז"ל המהר"ל (סוף הלכות עיו"כ) אמר מהר"י סגל טעם הנרות שמדליקין ביה"כ (כת"י - כל אחד לעצמו) משום שכתב המרדכי מי שרוצה לידע אם יעלה לו שנתו יקח וידליק מן ר"ה עד יוה"כ והוא דמדליקין ביוה"כ משום דיום דין הוא להגמר עכ"ל ובארוחות חיים כתב שאיתא בהגדה שכל המדליק נר בביהכ"ס מזלו מתגבר, ובמחזור ויטרי כתב שטעם הדלקת הנר ע"פ התחומא (אמור-ז) אור שלכם איני צריך אלא בשביל לשמור נפשותיכם וכו' ולכן נהגו להדליק נרות ביום כיפור, וכעין זאת כתב המהר"ל (שם)

היוצא מדברינו עד עתה שעיקר מנהג הדלקת "נר החיים" הוא ע"פ הגמ' בהוריות שיש בכך סימן אם ישלים שנתו או לא והראשונים הביאו טעמים נוספים ונראה מדבריהם שיש בהדלקת הנר כפרה כל שהיא.

א. כתב הרמ"א (תרי"ד) מי שכבה נרו ביום כיפור, יחזור וידליקנו במוצאי יום כיפור, ואל יכבנו עוד אלא יניחנו להדליק עד גמירא וגם יקבל עליו שכל ימיו לא יכבה במוצאי כפורים נרו, לא הוא ולא אחר עכ"ל.

והנה לפי מה שכתבנו לכאורה אין הדבר מובן מדוע תהיה תקנה בכך שהרי נרו כבה והסימן הרע כבר נקבע וראיתי בערוה"ש (תרי"ז) שכתב שהוא ענין סגולי וצ"ב.

אולם מצאנו עוד כמה טעמים שיש בהם כדי למנוע חשש לאדם שנכבה נרו: - המהרש"א (הוריות) וכן הקר"א (שם) פרשו שרק אם הנר דולק אזי יש בכך סימן טוב וישלים שנתו אולם אם נכבה הנר אין בכך לא סימן טוב ולא רע (ע"ש)

- פעמים רבות הנר נכבה בגלל רוח ובזה אין חשש כלל כמבואר בגמ' - לפי פרוש הרמ"ה והתוס' רא"ש בגמ' אין שום חשש אם נכבה הנר ועיין בגמ' כיצד מפרשים את מהות הסימן.

ב. בגמ' מבואר שיש לעשות את הסימן בעשיית והסיבה לכך היא שבעשרה ימים האלו נגזר מי יחיה ומי ימות וכיוון שנהר' נשמת אדם ממילא זהו סימן להחיות השנה - מהרש"א, ונראה עוד לבאר שהסימן בא לעורר את האדם שיחזור בתשובה במקרה שנכבה נרו ועי"ז זה יכול לקרוע גזר דינו כמו שכתב המהרש"א ולכן דוקא בימים אלו יש לעשות את הסימן כדי שיוכל לקרוע את גזר"ד בקלות ע"י תשובה שהרי בימים אלו התשובה והתפילה מתקבלות מיד

ג. הרמ"א בסימן תרצ"ד מביא את דברי האבודרהם שבליל הושענה רבא יש אפשרות לדעת ע"י הסתכלות בצל הלבנה האם ישלים שנתו או לא וכתב הרמ"א שלא ראוי לנהוג כן דלמא מתרע מזליה

וצ"ע א"כ מדוע כתב הרמ"א שראוי להדליק נר יוה"כ כדי לעשות סימן אם ישלים שנתו או לא ומאי שנא סימן זה מזה.

ואפשר שהרמ"א כתב להדליק את הנר רק בגלל עניין הכפרה הרמוז בו כמו שכתבו הראשונים ז"ל אבל לא כדי שיהיה בכך סימן להמשך השנה, וכן מוכח לענ"ד מהעצה שכתבו האחרונים לתת את הנר לשמש ולערבו בין שאר הנרות שלא ידע איזהו נרו, ולכאורה בצורה זו אין שום טעם להדלקת הנר כיוון שלא ידע אם ישלים שנתו או לא אלא ע"כ שאע"פ כן יש בזה סגולת כפרה ולכן נהגו להדליק אף שלא יודע מהו נרו.

ולפי זה אפשר שטוב יותר להדליק את "נר החיים" רק בשביל סגולת הכפרה שבו אך לא שיהיה בו סימן כלל, ואז אפילו יכבה אין בכך כלום כיון שאינו עשוי לסימן (עיין ערוה"ש תרי"ז וכן מוכח מכל הסוגיא).

אכילת הסימנים - סגולתה ומעלתה

הרב מנחם וינטר

בגמ' הוריות יב. אמר אביי השתא דאמרת סימנא מילתא היא לעולם יהא רגיל למחזי בריש שתא קרא רוביא כרתי וסילקא ותמרי וכתב רש"י דהני גדלי לעגל, - מהר טפי משאר ירקות וכנראה שכוונתו משום שהם גדלים מהר יהיה לו לסימן טוב שהצלחתו תבוא מהר.

ההסבר בדברי אביי השתא דאמרת, כ' הרמ"ה שהכוונה לדברי הגמ' שאין מושחים את המלכים אלא על המעין כדי שתמשך מלכותו שנאמר ויאמר המלך וכו' והורדתם אותו אל גיחון ופי' רש"י אלמא בעי משיחה על המעין והינו ענין סגולי וסימן טוב שישפיע מהלכו של הנהר שאינו פוסק על מינויו של המלך שמלכותו לא תפסק א"כ למד אביי שיש לאדם באותה מידה כשעומד בריש שתא ובזמן זה פוסקים לו חיים ושנה טובה אם יסתכל או לשיטות האחרות יאכל מן המינים האלה שגדלים מהר זה ישפיע שגם השנה החדשה תהא הצלחתה מהירה. ועל דברי הרמ"ה כתב הבאר שבע דאינו מוכח שיתכן שהלימוד מהמשך הגמ' של דברי רב אמי שאמר האי מאן דבעי למידע אי מסיק שתא והינו משום שיש לדון אולי דוקא במלך שמושחים אותו ליד המעין זה לסימנא בעלמא לכן עושים את זה אבל לעשות פעולה כדי לזכות לשנה טובה דלמא לא אבל מזה שראינו שהאדם שרוצה לדעת אם מסיק שתא גם יכול לעשות סימן ואין בזה משום ניחוש מכאן אפשר ללמוד שגם בריש שתא מותר לעשות סימנים. לכן כתב הר"ר בצלאל רנשבורג בספרו הורה גבר, שהלימוד משניהם ביחד מרב אמי אנו לומדים שבפעולה כזו אין בו משום ניחוש ומהבריתא לומדים שכמו שה' מעין משפיע על המשך המלכות של המלך כ"כ להסתכל על ירקות אלו או לאכול ירקות אלו משפיע לטובה.

אך מה שיש לדון מדוע נחשוב שאדם שאוכל את הירקות הללו יחשב למ' נחש שעל כך אמר אביי השתא דאמרת... הרי הוא לא מתנה את דבריו אם יהיה שנה טובה או לא וגם באכילה הזאת אין שני צדדים כי הוא אוכל דבר שיש בו רמז לענין טוב למה שזה יהווה ניחוש, ובפרט כשהוא אומר את ה"יהי רצון" בזה הוא מראה שהוא סומך על תפילתו ולא על המעשה שהוא עושה ואולי נאמר שעצם העובדה שאחרי המעשה שהוא עושה הוא רגוע זה אומר שהוא סומך על פעולת הניחוש ועל כך הוא מביא את הראיה, וכן רואים מדברי המהרש"א שמשביר שרק בגלל שהמעשה שהוא עושה זה מעשה של טובה לכן מותר ואין בו משום ניחוש והינו משום שכאשר האדם מביא את עצמו לצד הטוב כמו באכילת הסימנים או שמראים לו מן השמים את צד הטוב במעשה הנר והוא רגוע אין בו משום ניחוש כי הגד' רות הטובות באות מאת הבורא יתברך וזה לא יתבטל לכן מותר לו להיות רגוע, אבל לצד הרע אם הוא לא רגוע מחמת שראה איזה דבר שיש בו רמז לדבר רע ורע לו בגלל זה הוי ניחוש שהרי צד הרע יכול מחמת הרבה סיבות להשתנות ואין לו להיות בטוח על צד הרע ויש לו לקוות לטובה. ואמנם מה שמצינו ביעקב שחשש לשמא יגרום החטא הינו לצד מעלתו וגדולתו לו הסתפק ולא נח ולא שקט שמא יגרום החטא.

ובמאירי הוריות רואים מהלך אחר לגמרי והוא שגם במלך במשיחתו על המעין שייך חשש ניחוש, ומ"מ אין בו משום שיחד עם משיחתו ע"י המעין יש עליו לשים אל ליבו ולעוררו להתנהג בדרך המעין שלא יכזבו מימיו והינו שהצלחתו תהיה ע"י פעולותיו הטובות, א"כ הוא יכול להיות רגוע מצד מעשיו והנהגותיו הטובים שהשם ימשיך את מלכותו לאורך זמן. וכך הוא מסביר את ענין הסימנים של ריש שתא כי הם דרך סימן לעורר את ליבו להנהיגה טובה, וזהו הענין של ה"יהי רצון", ויש בזה שני חלקים, הסימן של הירק מסוים הוא שכמו שהירק גדל מהר כך הצלחתו תבוא מהר אך כל זה כי שמו של הירק עורר בי הירק בקרא שיקראו זכויותינו וברוביא שירבו צדקותינו ובכרתי יכרתו שונאינו והיינו שונאי הנפש והם העוונות ובסילקא יסתלקו עונינו ובתמרי יתמו חטאינו. ומוסיף המאירי וכתב וידוע שכ"ז אינו אלא הערה שאין הדבר תלוי באמירה לבד רק בתשובה ומעשים טובים, ומסיים שדברי הגמ' ולאו מילתא היא נאמר על הכל שכל דבר שהאדם בוטח בו ואין לו שום התעוררות לשינוי ומעשים טובים הר"ז בכלל איסור ניחוש. וזה דלא כרש"י שדברי הגמ' ולאו מילתא היא נאמר רק על סימן הבבואה עיי"ש. וכנראה שבעקבות המאירי כתב המ"ב בסי' תקפג' ס'ק"ב בשם הא"ר שכתב בשם השלי"ה יתעורר האדם בתשובה בשעת אמירת ה"יהי רצון" ויתפלל על הענין בלב שום וכן בסוף ס"ק ה' רק יהיה שמח ליבו ובטוח בה' עם התשובה ומעשים טובים.

ויש להעיר כי נוסח התפילות במאירי אינו כמו אלה הכתובים בדברי המר" דכי והביאם הב"י וכך נדפס בסוף הר"ן על מסכת ר"ה וכתבו הגאונים שכך היה מנהגו של רבינו האי גאון שמביאים לפניו סל שבו המינים ופושט ידו ונוטל דלעת ואומר קרא יקרע. גזר דינו רוביא ירבו זכויותינו כרתי יכרתו שונאינו סילקא יסתלקו חטאינו תמרי יתמו עונותינו או יתמו אויבינו ע"כ. ויתכן שצריך לומר שכל הלשונות הללו גם כוונתם לאויבים והשונאים האמתיים שהם היצר הרע וחילותיו.

אכילת דגים בר"ה

הרב משה פרץ

כתב בשו"ת מים חיים ח"א (סו"ס רמג), וז"ל: ובענין אכילת הדגים בר"ה, הבאה"ט שם סק"ג כתב, דרש"ל קבל מזקנו שלא אכל דגים בר"ה, כדי למעט תאותו במקצת דבר. ורד"א כתב, דראוי לאכלם, כדי לפרות ולרבות כדגים. ע"ש. והברכ"י [סימן תקפג אות ה] כתב בשם הרשב"ץ ז"ל [בחי' ר"ה כה ע"ב], דיש לחוש לשמו, דמצינו במקרא דאג. ע"ש. והוא בנחמיה י"ג. ע"ש. ובערי המערב יש אוכלים, ויש שאין אוכלים אותם מחשש דאג. ואך פה בערי המזרח לית דחש לזה, וכ"ע אוכלים אותם. וכן אני נוהג. ואיני חושש לדג אחד בכל התנ"ך צפון וטמון בין פסוקי דנחמיה בתוספת אל"ף. ומה גם דאם ניחוש לזה, היה לן לחוש יותר בשבת שמצוה לענגו ולא לדאוג, ורז"ל הזהירו על אכילתם בשבת, כמ"ש בשבת דף ק"ח ע"ב, במה מענגו בדגים גדולים וכו'. ע"ש. וע"ע מ"ש הבאה"ט בסי' רמב על ענין הדגים בשבת. עכ"ד. וע"ע בקצה המטה על ספר מטה אפרים (אות ג). ויש לדחות את טענתו האחרונה, דחיישינן טובא בר"ה כיון דהוי סימן לכל השנה.

והנה במחזיק ברכה (סימן תקפג אות ג) כתב שמצא סמך לדברי הרשב"ץ בתקוני הזהור הקדוש דף ג"ן ע"ב דפוס קושטא, דדריש דג לשון דאגה. ע"ש. ע"כ. והמים חיים לא ראה דברי החיד"א במחבר"ר שבתקו"ז מוכח הכי.

והוסיף החיד"א שם (בקונטרס אחרון אות ב) שבשו"ת בית יהודה ח"א בסוף במנהגים (דף קז ע"ב) כתב דיש משפחות שבעירו שאינן אוכלים דגים בר"ה. וטעמא טעיים דהא משום שמחה. ע"ש. ויותר נראה משום דנ' שמע דאג כמ"ש הרשב"ץ, והבאתי לו סמוכות לפנים. ע"כ. ונראה ליישב דעת ה"ת בית יהודה דלא ס"ל האי חששא דזג לשון דאגה, שכן מצינו בשבת (פו ע"ב) שיראל דאיגי במצוות לקיימן וחרדים בדבר, ומתוך דאגה מת' חממין, וכמו שפרש"י שם. ודאגה זו הינה חיובית, וא"כ אין זה סימן רע. ולכן העדיף לבאר כמ"ש בכה"ח (סימן תקצז אות י) בשם המהרש"ל שקיבל מזקנו לא לאכול דגים שמביא לידי קלות ראש. ע"ש. והביא דבריו גם המים חיים וכדלעיל. וע"ע בקו' עומקא דפרשה (גליון קנד דף א ע"ב). אולם עי' בתקוני זוהר (שם) שכ' שדג הוא דאגה של עניות. וע"ע בתקו"ז (שם) שביאר ענין דג שהכוונה לכמה דברים שליילים. ואולי גם בגללם יש למנוע אכילת הדגים בר"ה. והמים חיים לא ראה גם את זה, ולכן היקל בפשיטות.

בענין סימנא מילתא ואיסור ניחוש

הרב אבא לוי - מלבורן, אוסטרלי*

מבואר בסוף מסכתא הוריות (יב): שאוכלים דברים לסימנא טובה בריש שתא. והנה בספר סגולת ישראל (ערך ראש השנה) כ' דמה שהשמיט הרמב"ם דין זה הוא משום דס"ל דהוה בכלל איסור ניחוש עיי"ש. והנה אם כנים דבריו צריכים הסבר בב' דברים. א) למה לא ס"ל לאביי שם בהוריות דהוה ניחוש וב) כיון דלאביי לא הוה ניחוש מ"ט חולק בזה הרמב"ם.

והנה, לבאר לפי אביי מ"ט לא הוה ניחוש מצאנו בזה ב' דרכים. ע' במאירי (הוריות שם) דמסביר דהסימנים רק פועלים בצירוף תשובה ומעשים טובים. דהיינו שהמינים האלו ואמירתם מעוררים הנפש לתשובה וזה פועל ה"סימנא טבא".

אמנם במהרש"א כ' טעם אחר, כי לפי דעתו איסור ניחוש נאמר רק כשהוא הוראה לרעה, אבל כאן שכל הסימנים לטובה לית בזה משום איסור ניחוש. ולענ"ד צ"ע על המהרש"א מרש"י במסכת מגילה (לב). שכ' בד"ה משתמשין בבת קול וז"ל אם בלבו להתחיל דבר ושמע בת קול או הין או לאו הולך אחריו ואין כאן משום ניחוש. מבואר דאם היה בזה משום ניחוש היה אסור גם כשזה לטובה. ועוד ק' על המהרש"א לענ"ד מהא דכ' הרמב"ם פרק י"א מהל' עכו"ם ה"ד וז"ל וכן אלו ששומעים צפצוף העוף ואומרים יהיה כך ולא יהיה כך, טוב לעשות דבר פלוני ורע לעשות דבר פלוני עכ"ד. מבואר לכא' דסימנים לטובה ג"כ נכללים באיסור ניחוש. וצ"ע.

והדרינן שלפי מה שכ' בספר סגולת ישראל שהרמב"ם ס"ל דסימנים בר"ה הוה איסור דאורייתא של לא תנחשו ק' איך חולק על אביי בזה, וצ"ע.

*ממנוי הגליון בדוא"ר

תענית חלום בראש השנה

הרב יעקב הירשמן

א. בתרומת הדשן (סימן רע"ח) מביא ספק שאחד מהגדולים שאל את רבו, והספק בנוי על הנחה דמי שמתענה פעם אחת תענית חלום בר"ה צריך להתענות כל ימיו בר"ה בשני הימים, וז"ל הספק: ונסתפק הרבה אי דווקא ביום ראשון קאמר משום דאנו בקיאים בקבועי דירחא וידעיקן דיום ראשון עיקר הוא, והשני אינו אלא מנהג אבותינו הוא והרי הוא כשאר ימי התשובה דלא דיינינן ביה.

ויש להתבונן בצד זה, דהרי מי שהתענה ת"ח ביום א' דר"ה ברירא ליה לבעל הספק שמתענה כל ימיו בר"ה בשני הימים, ולא אמרינן דיום ב' דר"ה הוא כשאר ימי התשובה, הרי לנו פשיטות לספיקו לכאורה, והאמת יורה דרכו שודאי יום ב' דר"ה אינו כשאר ימי התשובה דהרי נוהגים בו כל קדושה דר"ה, ואפילו הכי נסתפק השואל שלענין שצריך להתענות כל ימיו זהו רק ביום א' דר"ה שהוא יום הדין, וכמפורש בלשונו שהצד שביום השני א"צ להתענות לעולם הוא משום דלא דיינינן ביה, אמור מעתה שבעל הספק סבר דהיסוד שמי שמתענה פ"א ת"ח בר"ה צריך להתענות כל ימיו הוא משום דהיה לו ת"ח ביומא דדיינינן ביה.

והצד השני: או דילמא כיון דנהגין ביה כל קדושה דר"ה בכל מילי כמו בראשון אז גם לת"ח שאירע בו נהגין כמו בראשון שצריך להתענות כל ימיו.

צד לפשוט הספק: ורצה הרב לדמותו להא דנמצא בנימוקי במוציא יו"כ דאין הדין והבימה מסתלקת עד שישלימו ישראל סדריהם. ואע"ג דכבר פנה היום ותוספת יו"כ אינה אלא עשה, אלא חביבים ישראל לפני המקום דהקב"ה מנהיג ב"ד של מעלה אחר סדריהם. ולפ"ז איכא למימר דצריך להתענות כל ימיו שני הימים כמו בראשון.

הכרעת הספק: והשיב רבו שראה בנערותו בני אדם שהתענו פעם אחת ביום שני דר"ה על ידי חלום, והורו להם גדולים להתענות כל ימיהם יום שני דר"ה דוקא. וכך קי"ל בשו"ע (תקצ"ז א).

ב. עוד הסתפק שם האחד מהגדולים: ועוד מסופק המתענג בכה"ג (היינו בר"ה) אי צריך למיתב תענית לתעניתו אפילו אי לא חל ר"ה בשבת, מידי דהוה אמתענה בר"ח דעלמא ובחנוכה דבעי למיתב תענית לתעניתו.

והשיב לו רבו: וגם ראה הרבה בני אדם שהיו מתענין ב' ימים של ר"ה על ידי שהתענו פעם אחת ביום ראשון בשביל חלום כאשר הורו להם הגדולים להתענות, אפילו כשחל ר"ה בשבת, וכל אילו לא יהבו תענית לתעניתא.

ונראה היה לו משום דאיכא כמה רבנותא דסבירא להו דמצוה להתענות בכל ר"ה, וא"כ אפילו להני דסבירי דמצוה לאכול בכה"ג מודו דלית כאן דזרא דביטול עונג שבת וי"ט, והואיל דמן השמים הראוהו דתעניתו חביבה בשמים בר"ה, עכ"ל. וכך קי"ל בשו"ע (שם ברמ"א).

הנה בלשון הרב המשיב כאן, מבואר דאפי' מאן דסובר דמצוה לאכול בר"ה, כאן מודו שמן השמים הראוהו. אולם הנה בלשון השו"ע הרב (תקצ"ז ס"ז) המתענה בראש השנה תענית חלום אינו צריך לישב בחול תענית על תעניתו כמו המתענה בשבתות ובימים טובים וכמ"ש בס"י רפ"ח (ס"א) שהרי יש אומרים שמצוה להתענות בר"ה ואע"פ שאין הלכה כן מ"מ כדאי הם לסמוך עליהם לענין שלא נחזיק תענית זו לעבירה שיעטרך להתענות בחול בשביל כך עכ"ל וכן הובא במשנ"ב שם ס"ק י"ב. ולכאורה זה דלא כהטעם של הרב המשיב.

שו"ר בלשון הלבוש שלהדיא כתבו בשני טעמים נפרדים, וז"ל: ואין צריך לישב תעניתו לתעניתו בשביל שביטל עונג יו"ט הואיל והראוהו מן השמים ועוד דהא יש שחושבין שמוצוה להתענות בר"ה ואנן איך נחזיקנו לעבירה להצריכו תענית לתעניתו. עכ"ל.

ג. וצ"ע מה הפשט שהראוהו מן השמים, מאי שנא מכל שבת וי"ט שאין אומרים כן. שו"ר שכן הק' החת"ס בשו"ת תשובה קס"ח וז"ל: דברים אלו תמוהים מאוד איך הראוהו מן השמים שתענית חביב בר"ה, הלא בשבת בודאי איכא מצות עונג ואפ"ה מי שהראו לו חלום בשבת לא נימא שהראו לו שחביב תענית בשבת אלא אדרבא מדכולי עלמא מתענגים והוא מתענה קורעים לו גזר דין של ע' שנה, והנה נימא מצוה לשמוח בר"ה זה שמתענה ביום חדות ה' לכל העולם קורעים לו גז"ד [א.ה. כאן מוסיף החת"ס "אבל לעולם רק באותו היום ולא בשאר הימים השנים", ונראה שזה קושיא נוספת, וכוונתו להקשות בתחילה על עיקר מה שא"צ למיתב תענית לתעניתו. ודע, דבתשובת רבו לא מבואר דמה שהראוהו דתעניתו חביבה זה יסוד למה שצריך להתענות כל ימיו, אלא זה רק טעם שא"צ למיתב תענית לתעניתו, אבל התרומה"ד עצמו כותב דמה שהראוהו שתעניתו חביבה לכך יתענה כל ימיו].

ועוד אי נימא דע"י שהראו לו חלום מוכח דחביב תענית בשמים בר"ה, א"כ נימא מוכח דהלכה כהנך פוסקים דמצוה להתענות וכ"ע נמי יתענן.

ד. כתב התרומה"ד: ועתה אי לא דאיסתפינא לחדש דבריהם וטעמא במילי דצריכי גמרא וקבלה, הייתי אומר דמה שכתב בשם הרוקח ומהר"ם דמי שהתענה פ"א בר"ה צריך להתענות כל ימיו בר"ה בשני הימים, היינו טעמא כמו שכתב במנהגים מתענה בשבת לא יתענה באחד בשבת בחנוכה אלא ימתין עד לאחר חנוכה. אבל המתענה ביו"ט ראשון משום חלום יתענה ביו"ט שני, עכ"ל. והשתא לפי זה המתענה ביו"ט ראשון דר"ה צריך למיתב בשני תענית לתעניתו, וכן צריך לעשות.

כל ימיו, ולפ"ז המתענה ביו"ט שני של ר"ה לא יתענה כלל ביו"ט ראשון דלא שייך האי טעמא מידי.

אכילת סימנא טבא

הרב נתן פלד

מנהג ישראל לאכול בר"ה 'סימנים' לסימן טוב, מקור המנהג ממסכת הוריות (יב). 'יהא רגיל איניש למיכל'.. אמנם במסכת כריתות (ו), הלשון שכתוב הוא 'למיחזי', שיביט בפירות ויאמר הבקשה. בשו"ע וברמ"א תקפג ס"א נפסק 'יהא אדם רגיל לאכול', וכ"כ בטור 'למיכל'.

בענין אמירת הבקשות: כתב להסביר בספר אבודרהם, 'אין שום רמז באכילת הפרי, רק הפרי הוא סימן שיזכיר האדם ויתעורר בתשובה ויתפלל על הדבר הזה. רצוני לומר שכשמים רוביא על שולחנו ואוכלו אז הוא למזכיר שיתפללו על שירבו זכויותינו. וכשרואה כרתי אז הוא למזכיר ורמז שיתפלל על הכרתת שונאינו. נמצא העיקר הוא ההתעוררות והתפילה, ולאחר שיתפלל ואוכל דבר אז הוא עושה רושם שתתקיים תפילתו. וכן הביא המ"ב (שם ס"ק ב) 'וכתב א"ר בשם של"ה יתעורר אדם בתשובה כשיאמר י"ר ויתפלל ע"ז בלב שלם'. משא"כ החכמת שלמה (בהגהות על השו"ע שם) כתב, 'אין הכוונה 'דרך תפילה' דאין מקום לתפילה בשעת האכילה רק זה הוי לבטחון ואמונה כי מראה שהוא מאמין ובטח שכן יהיה, ובפרט לפמ"ש בדרושים לפר' תבא שנת תרי"ב דבר"ה יהיה האדם משמח ואומר כל מה שעשה הוא יתברך הוי לטובה ובזה יהיה נהפך באמת לטובה'.

נוסח אמירת הבקשות: מובא באבודרהם ובכל בו (סי' סד כט) והובא במ"ב שם ס"ק ב, להזכיר את ה' ביה"ר וז"ל 'יהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו שיקראו לפניך זכויותינו ושיקרע גזר דינינו וירבו זכויותינו וכן כולם'. משא"כ בקיצונו"ע (סימן קכ"ט סעיף ט) כתב 'אומר יהיה רצון שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה וכו'. ללא הזכרת ה'.

קדימה במין שבעה או באכילת התפוח: נהגו רבים לברך על 'התפוח' בפה"ע, ומתכונים להוציא שאר מינים, ויש ביניהם גם תמרים ורימונים. ומובא בלוח של הגר"מ טיקווינסקי בשמו של הגר"ח זוננפלד זצ"ל, שצריך לברך קודם על מין שבעה, היינו על התמרים ואם אין לו תמרים יברך על הרימונים (שהם רחוקים מאד...). ורק אח"כ יאמר היה"ר על התפוח בדבש. (מובא ממרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל). ויש חולקים ע"כ, ונהגו להקדים את אכילת התפוח כי יש בזה טעמים מיוחדים לאכילת התפוח בלילה זה. (כה"ח סק"ג, ועי"ש בסק"ה שהכריע להקדים את התמר כיון שהוא מתוק).

ברכה על התפוח ובפה"א בסעודה: הביא המ"ב, (שם ס"ק ג) דאף שאוכל התפוח אחר ברכת המוציא מ"מ צריך לברך עליו. וזה מהד"מ ודצריך לברך תחילה בפה"ע דהוי כדברים הבאים תוך הסעודה שלא מחמת הסעודה: ויש לעיין אם המ"ב ס"ל לברך בדווקא על 'התפוח' וכדלעיל או דיש להקדים התמרים דהם מין שבעה, ואעפ"כ יברך בתוך הסעודה בפה"ע. ובענין ברכת 'בפה"א' יש לברך על 'הקרא' שזה לא בא אצלינו מחמת הסעודה, ובזה יפטור את שאר הסימנים.

אכילת הסימנים בשני הלילות והימים: בעל הבן איש חי כתב בסיפרו בן יהודע ראינו מזה שכ' 'יהא רגיל' היינו שיעשה כן בשני הלילות של ר"ה ובשני הימים, ואז נמצא שעושה כן לפחות ג' פעמים, דפחות מג' פעמים לא שייך לומר 'רגיל'.

וצריך לזכור את דברי המ"ב (שם ס"ק ה) 'והנה כל אלו הענינים עושין הכל לסימן טוב ולכן פשיטא שיזהר מאד שלא יעווס בימין האלו מלבד גודל האיסור כדי שיהיה לסימן טוב רק יהיה שמח לבו ובטוח בד' עם התשובה ומעש"ט'.

אמנם אין נראה כלל לזוז מטעם הראשונים וכדמבואר לעיל דהטעם הוא שצריך להתענות כל ימיו, היינו משום דהראוהו בפעם ראשונה מן השמים שתעניתו חביבה בשמים בר"ה ולכן יתענה כל ימיו. [פי המשנ"ב תקצ"ז ס"ק ח דתרויהו הן כיום אחד וכמ"ש בסימן ת"ר]. ומהאי טעמא המתענה בשני משום חלום א"צ להתענות רק בשני ולא בראשון מדלא הראוהו לו בראשון, [ע' משנ"ב סק"י שיום הראשון הוא דאורייתא ואינו נגזר אחר יום שני], עכ"ל התרומה"ד.

ולכאורה גם אם נאמר כמו דאסתפינא התרומה"ד לומר, אין יוצא מזה שום נפ"מ לדינא, וצריך ביאור מה המשא ומתן של התרומה"ד אם אפשר לומר אחרת מהראשונים, אם בלא"ה אין מזה חילוק לדינא.

שו"ר דאה"נ אין מזה נפ"מ לר"ה גופא, אבל יש מזה נפ"מ במי שהתענה ת"ח ביום א' דר"ה וביום ב' דר"ה לא התענה, דלפי התרומה"ד כמו דאסתפינא לומר יוצא שצריך למיתב תענית לתעניתו, משא"כ להראשונים מה שהיה היה, וא"צ לישב עוד בתענית לכאורה. עוד יש נפ"מ בפשיטות המתענה ת"ח ביום ב' דר"ה אם צריך למיתב תענית לתעניתו. ופשוט.

דין צום בראש השנה

הרב יונה טאובר

יש נדון בפוסקים אם מותר לצום בראש השנה. ולכאורה יש ראייה מפורשת מהפוסקים ממה שכתוב בספר נחמיה פרק ח' פסוק ט' שאמר נחמיה לעם 'וַיֹּאמֶר לָהֶם לָכוּ אֲכֹלוּ מִשְׁמֵנִים וְשִׁתוּ מִמִּתְקִים וְשָׁלְחוּ מְנוּחַת לֵאמֹר לֹא יִשְׁלַח הַיּוֹם לְאֲדֹנָינוּ וְאֶל-תַּעֲצָבוֹ כִּי-תִדְרֹת ה' הִיא מְעַזְכֶּם'. רואים שאמר נחמיה לעם שחייבים לשמוח בר"ה באכילה ושתייה.

אמנם כותב הגאון הרוגוצ'ובר [בצפנת פענח מהדורה תניינא ע' 44, 142] שלא רק שאין ראייה מפסוק זה שיש מצוה של שמחה בר"ה אלא שיש ראייה דוקא להיפך שמוותר לצום. וביאר שלפי הדין אסור להתענות בר"ה הן מצד שזה ראש השנה והן מצד שזה ראש חודש. אלא שכתוב [תענית פ"ב מ"ו] ש"אין גוזרים תענית על הציבור בראש חודש ... ואם התחילו אין מפסיקים" ומפרש הרמב"ם בפ"י המשניות שכוונת המשנה היא שאם התחילו לצום בר"ח עצמו אין מפסיקים. והטעם הוא משום שר"ח תלוי בקידוש בית דין, וכל שלא קידשו ב"ד את החודש היה מותר להתענות שהרי עדיין אינו ראש חודש והתחילו בהיתר. לפי זה בחודש מעובר אין מקום לומר שאם התחילו אין מפסיקים שהרי אז אין ב"ד מקדשים כלל את יום השלושים ואחד מפני "שכבר קידשוהו שמים".

והנה כתוב בגמ' בביצה דף ו' שמימות עזרא ואילך לא מצינו אלו מעובר ואם כן לדין שאלול אינו מעובר מותר להתענות בר"ה [ביום הראשון] שכן ההתחלה הוא לפני שקידשוהו ב"ד. אבל באותו ראש השנה שהיה בימי עזרא היה אלו מעובר [שעל ר"ה זה עצמו אמרו "מימות עזרא ואילך ... ע"ש ברש"י] ולכן אמרו לעולי הגולה "לכו אכלו משמנים .. כי קדוש היום לאדוננו" כלומר שכבר קדשוהו שמים ואסור לצום וחייבים לאכול. אם כן יש מזה ראייה כשאין אלו מעובר שמוותר לצום בר"ה.

ברכת מחיה המתים אחרי דין ר"ה

הרב זבולון שוב

ברכות נ"ח ע"ב, אמר ריב"ל הוואה את חבירו לאחר שלשים יום אומר ברוך שהיינו וקיימנו וכו', לאחר י"ב חדש אומר ברוך מחיה המתים. אמר רב אין המת משתכח מן הלב אלא לאחר י"ב חדש שנאמר נשכחתי כמת מלב הייתי ככלי אובד.

ויש לבאר סמיכות ב' המאמרים, וכן צ"ב מדוע אחר י"ב חודש מברך מחיה המתים.

וראה במהרש"א בח"א (והובא במ"ב סי' רכ"ה סק"ד) שביאר שבכל שנה אדם נידון בר"ה ויוה"כ אם למות אם לחיים, ואם רואהו אחר ר"ה ויוה"כ זה, ואח"כ אין רואהו עד אחר ר"ה ויוה"כ הבא, הרי עבר עליו דין אם למות אם לאו, וע"כ אומר ברוך מחיה המתים שניצול מדין מיתה. וע"ז הסמיכו דברי רב שאין המת משתכח מן הלב אלא לאחר י"ב חודש, שגם בדוד אחר שעברה עליו שנה הי' נשכח כמות וצריך לברך עליו מחי המתים, עכ"ל.

ולכאן עדיין לא נתבאר מ"ט צריך לברך מחיה המתים רק אחר שעברו י"ב חודש. ולא מספיק מה שעבר ר"ה ויוה"כ בכדי לברך, וכן יל"ע מ"ט דווקא כשלא ראה אותו, והלא אף כשראה, מ"מ עבר עליו דין דר"ה ויוה"כ, ואם אה"נ חיוב הברכה דווקא אחר י"ב חודש, יל"ע מה יהי' הדין בשנה מעוברת שהיא י"ג חודש, לדעת המהרש"א שתלוי בדין דר"ה.

ובאמת רש"י (ד"ה ככלי) כתב "וסתם כלי לאחר י"ב חדש משתכח מן הלב דיאוש בעלים לאחר י"ב חדש", ומזה נלמד שאחר י"ב חודש המת משתכח מן הלב, ולפי"ז נראה שגם באדם שלא ראה את חבירו י"ב חודש, הרי הוא מתיימש מלמציא אותו, והוה כעין בחינה של מיתה. ולכן שייך בזה הברכה של מחיה המתים, ולכן נסמכו ב' המאמרים.

וזה גם הביאור בדעות האחרונים שהובאו במ"ב שאם קיבל ממנו כתב או שהודיעוהו משלומו שלא מברך, כיון שאז אין מתיימש ממנו.

ונמצא מזה שלדעת רש"י אי"ז תלוי כלל בר"ה ויוה"כ, ולכן אי"ז תלוי אם עברה שנה או לא, אלא אם עברו י"ב חדשים, וכ"כ ג"כ בא"א (בוטשאש) שנאמר לשון י"ב חודש, לומר שאי"ז תלוי בשנה, אלא בחדשים, ולכן גם בשנה מעוברת מברך מחיה המתים אם חלפו י"ב חדשים אף בלי ר"ה ויוה"כ, וצ"ע בדעת המהרש"א והמ"ב.

זכירת העקידה בדין ר"ה

הרב אריה ליב שאר-שוב

בראש השנה מרבים אנו להזכיר לפני הקב"ה את עקידת יצחק. שהרי מה שתוקעים בשופר הוא להזכיר את עקידת יצחק כמבואר בר"ה טז. אמר רבי אבהו למה תוקעין בשופר של איל אמר הקדוש ברוך הוא תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני. וגם ביום ב' של ר"ה קוראים את פרשת העקידה. וגם בתפילה מזכירים ועקידת יצחק לזרוע היום ברחמים תזכור.

ולכאורה כל זה צריך ביאור דהנה נחלקו המדרשים אם עקידת יצחק היתה בראש השנה או ביום כיפור בשעת המנחה. שבפסיקתא רבתי (פ"מ) איתא "אשר יאמר היום" מהו היום, כהיום מפני שראש השנה היה. אבל בילקוט ראובני כ' שהיה ביום כיפור וכך מובא במחזורים של יו"כ בתפילה שקודם מנחה שלקוחה מספר עבודת הקודש. והנה לפי דברי הפסיקתא ניחא, אבל לפי דברי הילקוט ראובני צ"ב. שא"כ יותר היה צריך להזכיר את העקידה ביום כיפור ולא בראש השנה וכמדומה שאז היא בקושי הוזכרה. לפחות לא בתוך התפילות שתקנו לנו חז"ל?

עוד צריך ביאור מדוע אנו מבקשים בזכות יצחק שאומרים ועקידת יצחק לזרעו... תזכור. ולא מזכירים את זכות אברהם, בפרט שמהתורה נראה שעיקר הסיכון ביום של אברהם; וכידוע שבהרבה בחינות הוא היה נסיון קשה יותר. וכבר הקשו כן הבית הלוי על התורה. והחת"ס בשו"ת או"ח סימן ר"ח. עיי"ש בדבריהם המתוקים.

ונראה דאפשר לומר לפי מה שכתוב בזהר חדש פרשת תולדות כשמדבר על קרבן מוסף של הרגלים כנגד מי הם, וז"ל: וְבִרְאשׁ הַשָּׁנָה, לְקַבֵּל יִצְחָק, דְּאֵתְיָלִיד בְּיָהּ, וְנֶאֱמַר מִדְּכָרְיִן בְּיָהּ עֲקֵדַת יִצְחָק, וְאִיהוּ יוֹמָא דְדִינָא, לְקַבֵּל מִדַּת הַדִּין דְּאֵחִיד בְּהּ. בְּיָוִם הַפְּפוּרִים, לְקַבֵּל מִשְׁפָּה, דְּקַבֵּל קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּיָהּ צְלוּתִיהּ, וְחָס עַל יִשְׂרָאֵל, וְאֶהְיֶה לָּהּ לִוְחֵי אוֹרְיָתָא.

מבואר שיו"ט של ראש השנה הוא כנגד יצחק שנוגד בו [וייתכן שגם נפטר בו לפי הכלל שהקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים] ואז מתנוצצת זכותו לכן ביום זה זכותו ראויה להזכר יותר מאשר זכות אברהם.

עוד אפשר לבאר בזה מה שר"ה מצד אחד הוא יום של שמחה כמוש"כ ועתה על תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם ומצד שני הוא יום של פחד הדין ומברח ומנוס אליו כלשון הרמב"ם בפירוש המשניות. כי בחינות אלו מצאנו אצל יצחק שמצד אחד מדתו היא גבורה ויראה ומצד שני שמו יצחק מורה על הצחוק והשמחה. ואינו סותר כמו שאיתא באלהיהו רבא יראתי מתוך שמחתי ושמחתי מתוך יראתי כי יראה אמיתית מביאה לשמחה.

וגם מובן בזה מש"כ המשנ"ב בסימן תקפא בטעם שקבעו ד' ימים לסליחות קודם ראש השנה וז"ל: שכן מצינו בקרבנות שטעונים בקור ממום ד' ימים קודם הקרבה ובכל הקרבנות בפרשת פנחס כתיב והקרבתם עולה ובר"ה כתיב ועשיתם עולה ללמד שבר"ה יעשה אדם עצמו כאלו מקריב את עצמו ולכן קבעו ד' ימים לבקר כל מומי חטאתו ולטוב עליהם. ע"כ.

והנה לא מבואר מדוע דווקא ביום זה יעשה אדם את עצמו כאילו מקריב את עצמו, אבל לפי הנ"ל הוא מבואר שכיון שביום זה אנו מצפים לזכרון זכותו של יצחק וכל היו"ט הוא כנגד יצחק ממילא אנו צריכים לעמוד קצת בדרגה של יצחק וכמו שהוא מסר את עצמו לקרבן לה' כך אנו צריכים לעשות את עצמנו קרבן. ואולי באמת הדרך לזה היא ע"י שיחשוב שגם הוא מוכן לעקוד את עצמו כדי לקדש את ה', או כמו שכתב המשנ"ב בסימן א' שטעם קריאת פרשת העקידה כדי שיכניע יצרו כמו שמסר יצחק נפשו.

המשך מעמ' 4

סימני ראש השנה - הרב אברהם ישעיהו פרידליס

(ש"א פ"ה). שיעקרו של האדם נטוע למעלה בעולמות העליונים וקצהו משתלשל כחבל עד לגופו בעולם הזה. וכל מעשיו מגיעים לעורר שרשו העליון, כענין החבל שאם יענע קצהו התחתון מתעורר ומתנועע גם ראש קצהו העליון. ועוד כ' שם שכל פרטי מעשיו ודבוריו ומחשבותיו של האדם קיימים ואינם נאבדים. עכ"ל. וכן מצינו שבכוח הדבור של האדם לפעול חלויות של נדרים והקדשות. וכיון שלכל פעולה גשמית בעוה"ז יש שורש ומקור רוחני, וע"י פעולות האדם בעוה"ז פועל לטוב ולמוטב בעולם העליון, א"כ הרי שגם לראיה ולאכילה יש כח ויכולת לפעול בעולמות העליונים. ולכן תקנו חז"ל למיחזי או למיכל בריש שתא סימנא טבא, כדי שע"י ראייתו או אכילתו יפעל לעורר עליו השפעות טובות מלעילא. וכמובן דכדי לזכות לזה צריך להיות ראוי ומוכן ע"י תשובה ומעש"ט. ונמצא לפי"ז דלסימנים יש כח להשפיע. וכע"ז מצינו בדברי הרמב"ן (ריש פר' שמות) שביאר ענין "מעשה אבות סימן לבנים" - דמעשה האבות הם כעין יצירה לזרעם, מפני שכל מקריהם ציורי דברים לרמוז להודיע כל העתיד לבוא לבניהם. עכ"ל. דהיינו שלמעשי האבות יש כח להשפיע על עתיד בניהם.

[המשך מהגליון הקודם בענין "ובחרת בחיים"]

א. ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם כמו שידענו ה' אלוקנו שהשלטן לפניך. הנוסח מתפרש ע"פ מש"כ רבותינו שעיקר עבודתנו מיוסד עה"פ וידעת היום והשבות אל לבבך להשיב הידיעות אל לבבנו כדאחז"ל יה"ר שתהא מורא שמים עליכם כמורא בו"ד. בחזו"א אמו"ב מבואר ששורש ההבדל בין השומר תורה ומצוות לבין הבן תורה המדקדק בהם הוא הבדל אחד כללי. ונובע מרמת אמונתו - ז"א ברמת והשבות אל לבבך. וכן כל עליה ועליה באמונה חושית ובטחון אינה הרגשת הלב גרידא, אלא ניכרת היטב מתוך מעשיו. וע"ז מושתת מצות ובחרת בחיים, כמש"כ הרמב"ן להוציא מן הכח אל הפועל, ז"א שע"י עמידה בנסיון כובש שטח נוסף מרמת וידעת לרמת והשבות. ולכן נסיון הבא יכולה להיות וצריכה להיות קשה יותר מכיון שהשגה המושב אל הלב נהיה חלק מעצמו ובשרו וכבר לא נחשב אצלו לנסיון. [ומאיך למעלה מידיעתו לא שייך נסיון].

ב. ה' ה'. אני הוא קודם שיחטא האדם ואני הוא אחר שיחטא האדם ויעשה תשובה. הגרא"ד ז"ל מביא בשם הגר"א ז"ל שתכלית הבחירה הוא ליהפך למוכרח. והוא ע"ד הנ"ל שע"י הבחירה ההשבה אל הלב - כבר מבין שא"א להתנהג אחרת [כמעשה קנין שבכוחו להפעיל גמירות דעת ע' חזו"א] עד שמעיד עליו יודע תעלומות לב שלא ישוב לחטא זה.

ועד"ז יש שפירשו מה שצריכים כפרה קודם החטא, ור"ל שאפי' אם לא עבר מעולם בפועל על עבירה זו אבל הא מיהת היה בכוחו לעלות לדרגה שאין לו הו"א וצד לעבור עליו [ע"י אימה ויראה, ע"י לימוד המוסר]. ותובעים ממנו למה היית "קודם שיחטא" למה היה לך משיכה לענין שפל כזה למה אין היחס ללה"ר כהיחס לדיבור בזמן תפילת שמו"ע שאינך מסוגל לכך ונובע באמת מיראת הרוממות כמש"כ החזו"א [בגליונות לחידושי מרן רבי חיים הלוי הל' תפילה]. ומדוייק לשון קודם שיחטא [ולא מי שלא חטא].

ג. ויעלה לעולה תחת בנו. פירש"י על כל עבודה "כאלו בני שחוט וכו'". וצ"ע הרי כבר נתגלה לאברהם אבינו "מוצא שפתי לא אשנה לא אמרתי לך שחטו אלא העלהו".

וביארנו בזה שנבואת אספקלריא שאינה מאירה מתפרשת לפי דרגתו של הנביא [ע' דברי מהר"ל דיסקין מובאים באבי עזרי יסוה"ת בענין העקידה], והבנת אאע"ה "שחטהו" לא היה טעות, אלא שאותו הנבואה התפרשה לפני העקידה לשחטו ואחרי העקידה להעלותו, מכיון שע"י עמידה בנסיון נהפך אאע"ה לנביא אחר. [ושני הפירושים הם בבחינת אלו ואלו דא"ח כמחלוקת תנאים ואע"פ שלבסוף נפסקה הלכה כנביא שהבין העלהו עכ"ז ע"י עבודת האיל, ע"י "כאילו בני נשחט" רצה אאע"ה לקיים גם שיטת הנביא הראשון]. וחזינון מכך עוצם השנוי שמתחולל באדם העומד בנסיונותיו.

ד. ובכן תן פחדך. צ"ע איך שייך תפילה על יר"ש של זולתו הרי הכל בידי שמים חוץ מיר"ש. והא תינח דכשמתפלל על עצמו שאינו נחשב ביר"ש אלא ע"י תפלת האדם אבל כשמתפלל על הצבור הרי הם מקבלים במתנת שמים.

וי"ל עפ"י מש"כ החזו"א [בגליונות החומש, מובא בסוף או"ח] וז"ל, המקום ב"ה מניח את הבחירה ביד האדם אבל האדם רשאי להכריח את רעהו לעבודתו ית', בין בכפיה בין בפתוי, ולא הוי ביטול הבחירה, כיון דהמעשה עושה בבחירה, וכל ישראל כאיש אחד, והיינו "מי יתן" (דברים ה, כו) שיהיה בין צדיקי הדור משתדלים לקרב כל העם לעבודתו ית', אבל המקום ב"ה אינו נותן בלבם את הקירוב, דא"כ לא יתייחס הדבר לברואיו, אמנם אם יש מתפלל לפני ית' על הקירוב ותפלתו נשמעת, מתייחס הקירוב שעושה הקב"ה, לברואיו, כיון שנעשה ע"י תפלת נברא.

מפורסם מה שמסר הגה"צ ר' שלום שבדרון זצ"ל בשם המשגיח הגה"צ ר' ליב חסמן זצ"ל היאך לקבל קבלה עבור ר"ה. לחשוב על דבר קטן שאותו נרצה לקבל בתור קבלה לכבו' יום הדין ואז לחתוך מזה חצי ואת זה לקבל.

והדברים צריכים ביאור רב דהיאך יתכן שא' שמבטל הרבה תורה תפילותיו בחפזון ללא כוונה ורצינות כך גם בשאר המצוות והינו כועס מתגאה ובעל לשה"ר יבא עם איזה קבלה זניחה של "מודה אני מתוך סידור" וכבר בא לציון גואל אתמהא.

ושמעתי מוסרים בשם הגר"ר לויכטר שליט"א לבאר שהקבלה צריכה להיות מעין הדבר שאותו רוצה לתקן שיהא נוגד ממש לדבר מהותי שבו הינו נכשל. דרך משל, בטלן כרוני יקבל תענית דיבור ג' דק' בתחילת הסדר וכמובן שעל אותו נושא יתחרט וכו' וע"ז לפחות התחיל לתקן את אותו נושא.

ולא זכור לי ששמעתי מהגה"צ רש"ש זצ"ל הסתייגויות אלו שהקבלה חייבת להיות בדבר הנוגד את כשלונותיו באופן מהותי וצמודה וקשורה לחרטה. אף שעברו שנים רבות ואיני זכור בדיוק את שנאמר אך צורת הדברים לא נתנה רושם זה.

הנה כ' רבנו יונה ביסוד התשובה בתחילתו וז"ל ביום ההוא יחשוב כאילו היום נולד ואין בידו לא זכות ולא חובה וכו' גם כאן התמיהה גדולה וכי הקב"ה ותן וכי בגלל שידמה לעצמו חלומות ורודים שאין בידו חובה, כבר נמחק כל החשבון והרי לקמן גם הרי"י כותב על הצער והחרטה ולא מובן כלל איך יכול להיות בעל תשובה בלא החרטה והצער, ואיך כתב בתחילה שבינים ההוא יחשוב שאין בידו חובה וכי כאותה נקודת זמן שייך שהינו בעל תשובה כשאיננו מתחרט כלל.

וביותר דנהה הרמב"ם הלכות תשובה פ"א ה"ב כ' שיעיר המשתלח מכפר על כל עבירות שבתורה הקלות והחמורות בין שעבר בזדון בין שעבר בשגגה בין שהודע לו בין שלא הודע לו הכל מתכפר בשעיר המשתלח והוא שעשה תשובה והדברים קשים להולמם איך שייך בעולם לעזוב ולהתחרט על דבר שאף אינו יודע שעבר עליו ??? והרי ידועים דברי הרמ"ב פ"ב ה"ב ז"ל "ומה היא התשובה הוא שיעזוב החוטא חטאו ויסירה ממחשבתו ויגמור בליבו שלא יעשה עוד...וכן יתנחם על שעבר ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם [צריך להבין מדוע כ' יעיד עליו וכו' על החרטה ולא על הקבלה לעתיד וצ"ל ע"פ מש"כ הרבינו יונה שלפי גודל מרירות הלב כן גודל התשובה ומעלתה ודו"ק ואכמ"ל] וצריך להתוודות בשפתיו", הרי קמן שאם חסרים לו עזיבת החטא והחרטה לא עשה תשובה וא"כ היאך יכפר שיעיר המשתלח על חטא שלא נודע. והר"מ הדגיש והוא שעשה תשובה ולא והוא שיקבל לעתיד או שיתוודה ודו"ק.

כמו"כ יש להתפלא מאוד על סידור הדברים פרק שלם דן הר"מ בתשובה ובכל הלכה מזכיר את התשובה ומה היא התשובה כותב רק בפ"ב, אתמהא.

ובבאר כל הנ"ל צ"ל ע"פ היסוד ששמעתי מכבוד מו"ר הגר"ה זקס שליט"א, שתשובה מהותה יעזוב רשע דרכו ובבחינת כרטיס הלוך ושוב, כלו' צד נסיעה הא' הוא מהבית למחוז חפצו ומשתמש בכרטיס "הלוך" ואח"כ חוזר לביתו עם כרטיס "ושוב" והנמשל אדם החוטא מתרחק מבואר עולם, תשובה היא לקחת את המסלול הנגדי - יעזוב רשע דרכו - וגדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד השיבנו ה' אליך. זה מהות התשובה. אך זה לא נוגע לגדרי התשובה שיש בכוחה אף לתקן את החטאים.

לכן הר"מ בפ"א והר"י ביסוד התשובה מדברים מתשובה זו שהיא הבסיס לימים הנוראים וכלל לא דברו שם על תשובה לכפרה, שרק על תשובה לכפרה נאמרו ד' הדברים שבפ"ב. כי עבור התשובה הבסיסית אין צריך רק החלטה לשנות כיוון [וראי לזה הרי את מקודשת לי ע"מ שאני צדיק גמור אפי' רשע גמור חוששין לקידושי כי שמא תרהר תשובה בליבו והרי לא ראינו שהתחרט וכו' הוא אשר דברנו שברגע קטן יכול להחליט לשנות דרכו].

כאן מגיע רבנו יונה עם חידוש מרעיש, עזוב את מה שהי'. עכשיו התחלה חדשה דרך נגדית למה שהי' לכן לא רלוונטי כל ההסטורי לגבי ה"קטן שנוולד" וזה הפשט ברמב"ם בפ"א כי שם מדבר מבסיס התשובה ולכן א"צ לדבר איך עושים תשובה כי רק עבור כפרת עוונות צריך להודיענו מה ואיך לעשות אבל בשביל לעשות את בסיס התשובה שזה להחליט לשנות את דרכו אין צריך לתת הוראות מעבר לזה שאומרים שהוא שב.

ולכן כתב שם הר"מ כשישוב מחטאו וכדו' כי עצם זה ששב [מסלול נגדי] זו התשובה הנצרכת לפ"א.

והדברים נפלאים ומאירים לפ"ז מדוע בפ"א כתב רק מצוות וידוי ולא את שאר חלקי התשובה ומדוע לאחר שדיבר בזה בפ"א עוד חזר ע"ז שוב בפ"ב דהם ב' עינים חלוקים בפ"א מודיענו שאם החליט לשוב כבר חלה עליו מצווה להתוודות ואין זה קשור לוידוי דפ"ב ששם זה עבור תשובה לכפרה.

ואשר לפ"ז כמה צדקו המשגיחים הגה"צ הנ"ל דיש לקבל קבלה קטנה כל-שהיא כי זה עבור להוכיח לעצמו ששינה דרכו ועבר למסלול נגדי, כי עד עכשיו הי' פגום בכל התחומים והנה עכשיו שינה דרכו והראיה שהתחיל לשנות משואו כדי שלא יהא פגום בכל עניניו עבור ולכבוד בורא עולם. וממילא ברור שאין זה מדין תשובת כפרה אלא מדין בסיס ומהות התשובה, לכך אין זה מוכרח להיות דבר גופא שרוצה לכפר עליו ודוק היטב.

הדין דר"ה על העוה"ז או העוה"ב

הרב צבי גלנץ

ר"ה ט"ז: ג' ספרים נפתחים, צדיקים נכתבים ונכתבים לאלתר לחיים, רשעים למיתה, בינונים תלויים ועומדים מר"ה ועד יוה"כ, זכו נחתמים לחיים לא זכו למיתה.

ושיטת התוס' ד"ה ונחתמין היא דהדין הוא על העוה"ב ולא על העוה"ז, וראייתם היא, דאי נימא דהדין הוא לעוה"ז תקשי דא"כ צדיק שיש בידו רוב זכויות ראוי להיות למיתה בעוה"ז לכפר על מיעוט עוונותיו, והכ"נ הרשע שיש בידו מיעוט זכויות ראוי להיות לחיים בעוה"ז לתשלום מקצת זכויותיו, ולכן מסקו שחיים ומיתה כאן הכוונה לעוה"ב.

אמנם שיטת הר"ן בשם הרמב"ן אינה כן, דס"ל דהדין בר"ה הוא לעוה"ז, ומפרש צדיקים נכתבין לחיים אין הכוונה צדיקים כפשוטו שיש בידם רוב זכויות, אלא דצדיקים היינו צדיקים בדינם ואפי' אם הם רשעים וזכו לזה מפני מיעוט זכויותיהם, וה"נ רשעים למיתה היינו אפי' צדיקים אלא שהורשעו בדינם מפני מיעוט עוונותיהם.

ואכן יש לתמוה על תוס', דכיון דמודו להרמב"ן דאף דהצדיקים זוכים לחיים בעוה"ב עכ"ז הם למיתה בעוה"ז, וה"נ הרשעים שהם למיתה בעוה"ב עכ"ז הם לחיים בעוה"ז, א"כ צ"ב אמאי נקטו בלשון מטעה נכתבים לאלתר לחיים, הרי בדין החיים העומדים לפנינו שהם חיי העוה"ז הרי מתחייב מהגז"ד מיתה בעוה"ז, וכנ"ל ה"נ בדין דרשעים למיתה הרי מתחייב מעצם דינם חיים בעוה"ז, ולכא"ו ה"נ ראוי לפרש את הנ"מ שיוצאת מדין זה בעוה"ז.

ובהכרח צ"ל דהביאור בתוס' הוא, דמיתה בעוה"ז שכל תכליתה הוא לזיכור הצדיק ולהכינו לחיים בעוה"ב הרי דגם מיתה זו שם חיים לה, וה"נ ג"כ איפכא לגבי הרשע, דחיים אלו של הרשע בעוה"ז קרויים מיתה, ושם מיתה להם, כי המה המכנינים אותו למיתה בעוה"ב, ולכן בהכרח דחיים ומיתה הכוונה היא לעוה"ב, משום דגם חיים ומיתה בעוה"ז נידונים כחיים ומיתה רק כלפי מצב העוה"ב של הצדיק או הרשע, וכ"כ במהרש"א.

והנה לכא"ו אין מח' בין התוס' להר"ן והרמב"ן רק בביאור הפשט אבל כוונ' מודו דברוב זכויות וזכה לחיים בעוה"ב ולמיתה בעוה"ז, וברוב עוונות הוא למיתה בעוה"ב ולחיים בעוה"ז, וא"כ תקשי על הר"ן והרמב"ן אמאי שינו מהפשטות דצדיקים ורשעים דמשמע צדיקים ורשעים ממש ופירשו דהכוונה צדיקים ורשעים בדינם, וכבר הק' כן הריטב"א וכתב דשיטה זו דוחק.

והנראה, דהנה בעיקר ענין זה שהובא בתוס' שהקב"ה משלם לרשע על מיעוט זכויותיו בעוה"ז ע"מ להאבידו לעוה"ב הוא תימא, דהא אי"ז כעידית או זיבורית אשר במקום עידית המגיעו - היא חיי העוה"ב, מקבל זיבורית - חיי העוה"ז, דהלא יפה שעה אחת בעוה"ב יותר מכל חיי העוה"ז, וא"כ גם אם ינתן לו מלא ביתו כסף וזהב ותענוגים כל ימי חייו לא יוציא כלום ממה שהי' יכול לנחול שטר על אותה מצווה בעוה"ב, וא"כ קשיא הרי כיוון דשכרו בעוה"ב היאך ישולם לו זה בעוה"ז.

ועויו ברמח"ל (דרך ה' שער ג') שביאר, דכיון דענין העוה"ב הוא קרבת אלקים שרוב לזה הכשרה כאן בעוה"ז, וא"כ הרשע אשר לא הוכשר לזה מחמת זיון עוונותיו אינו יכול לזכות לעוה"ב, אמנם כיון דמ"מ יש בידו זכויות ואין הקב"ה מקפח שטר כל בריה ישולם לו שכרו בעוה"ז.

ודבריו תמוהין לכא"ו, דמה אכפת לן במה שאינו מוכשר לעוה"ב הא מ"מ זהו שכרו המגיעו ואיך ע"י חיי עוה"ז ישולם לו שכר הראוי לו בעוה"ב, הלא אין בעוה"ז שום דבר שישווה לשכרו המגיעו בעוה"ב וכנ"ל.

והנראה בזה, דהנה בקובע"ע (ח"א סי' ג') אי ששאל להח"ח מהו החידוש של 'תשובה' דמה גרע מתוהה על המצוות שביטל למפרע כל זכויותיו, ע"ש תי' הח"ח דנ"מ לזדונות נעשין לו כזכויות, אך הוא לא ניח"ל בזה, ומחדש דבמעשה מצווה איכא תרתי, חדא עצם המעשה אשר זה פועל בנפש, והב' קיום ציווי הבורא, ולפ"ז הוא מפרש דבתוהה אהני ליה רק לבטל קיום הציווי אבל לא עצם פעולת המצווה, דזה אי"א למחוק, וא"כ ה"נ בתשובה, בלא החידוש דתשובה ה"י מועיל רק לבטל המראת הציווי אבל לא לבטל רושם העבירה, לזה נתחדש דתשובה ממרקת גם רושם עצם מעשה העבירה.

לפ"ז נראה דמבואר ג"כ שיטת הרמח"ל כאן, דנראה לחדש שיש חילוק בין השכר על החלק של עצם מעשה המצווה מהשכר על החלק של קיום הציווי, דעל עצם מעשה המצווה לכא"ו אין שייך שכר אלא דזה מידי דממילא דנפעל בנפש האדם דבקות ברוחניות וע"ז זוכה לעוה"ב, וכאמרם שכר מצווה מצווה (אבות ד' ב'), אבל על החלק של קיום הציווי שפיר שייך שכר כיון דעכ"פ קיים רצון ה'. ולפ"ז נראה דהחלק של מעשה המצווה העושייהו ראוי לעוה"ב הוא רק ע"י קיבוץ של רוב זכויות דאהני ע"ז לפעול רושם בנפשו לזכותו בעוה"ב, אבל ברוב עוונות הרי נפשו רחוקה מחיי עוה"ב ולא שייכת אצלו כלל, וא"כ כה"ג נשאר בידו רק דרישת שכר על עצם קיום הציווי במצוות שעשה וע"ז אמרו חז"ל דתשלומם הוא בעוה"ז.

וא"כ מעתה לק"מ היאך פקע מהרשע שכרו בעוה"ב, <<

גדר הדין דר"ה

הרב אברהם יהושע ברק

פסק השו"ע בסו"ס תקפ"א - "מכבסים ומסתפרים בער"ה וכו' וכי הט"ז בשם הטור שהטעם הוא כדי להראות שאנו בטוחים שה' יוציא לצדק משפטינו. והמקור הוא מדברי הירושלמי (פ"א מר"ה הל' ג') א"ר סימון כתיב "כי מי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים צדיקים" וגו' ר"ח בר חנינא ור' הושעיא חד אמר איזו אומה כאומה הזאת בנוהג שבעולם אדם יודע שיש לו דין לובש שחורים ומתעטף שחורים ומגדל זקנו שאינו יודע היאך דינו יוצא, אבל ישראל אינו כן, אלא לובשים לבנים ומתעטפים לבנים ואוכלים ושותים ושחחים ויודעים שהקב"ה עושה להם ניסים (וברא"ש) הובאה הגירסה "ומטה את דינם לכף זכות וקורע להם גזר דינם" עכ"ל).

ובחכמת שלמה שם הביא בשם היפה מראה שהקשה ע"ז דלכאורה סותר לדברי הגמ' מפני מה אין אומרים הלל בר"ה, אפשר ספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו וישראל אומרים שירה - ומשמע שבר"ה אין שמחה לפני הקב"ה ולכאורה כאן משמע להיפך. ותירץ החכמת שלמה דבר"ה איכא ב' דינים, א. מה שנוגע לכל איש מישראל בפני עצמו, ב. מה שישראל נדונים ביחד עם אומות העולם למשפט. והנה לגבי הדין הראשון שיש לכל אחד זהו ספק גדול אם יצא זכאי או לא, אולם לגבי הדין השני אין ספק בכלל וישראל בטוחים וסמוכים שהקב"ה יבחר בהם ולא באומות העולם, כי הרי הם בנים אהובים וחביבים לפניו, והשמחה הזו יש בכוחה לכסות על הצער שיש להם מהדין הפרטי שנקבע לכל איש ואיש, ולכן בני"ג בערב ר"ה מכבסים ומסתפרים וכו' כדי להראות ולגלות שהם בטוחים בקב"ה שיעשה להם נס ויטה את דינם לכף זכות - בניגוד לאומות העולם שאין להם את הידיעה הזו והם אינם שמחים בר"ה. אבל הקב"ה בעצמו כיון שהוא יושב לפקוד על צבא מרום בדין אין לפניו שמחה כי ישראל נתונים לפניו למשפט - ולכן אין אומרים הלל בר"ה כי אין הזמן גורם לשמוח ולומר הלל.

ואולי אפ"ל בזה עוד שהנה הלכה זו לא מצינו כדוגמתה בשאר הלכות המועדים (אמנם בערב פסח כ' שיש מצוה לרחוץ וכדו' - אבל בהלכות ר"ה הובא בהלכה נפרדת ולא בחלק מהל' החג) והדבר פשוט הוא שחלק מההכנות לחג יש לכבס ולהסתפר ולהתרחץ וכו' - וא"כ מה טעם שדווקא בהלכות ר"ה ראה המחבר צורך לקבוע הלכה המיוחדת הזו.

ואפשר שהן הן הדברים שאמנם ר"ה הוא יום דין לכל באי עולם ולכן אין אומרים בו הלל וכמוש"כ הרמב"ם "שיש אימה יתירה". אבל בזה גופא נבדלו ישראל מאומות העולם שישראל יודעים שהקב"ה יעשה איתם נס דהיינו - שהם יודעים שגם בתוך הדין יש מקום לחסד ולרחמים עם כל הזכויות של האבות הקדושים, ועם התשובה והמעשים טובים ובעיקר ע"י כח התפילה שלעולם לא שבה ריקם ולא נענית ואשר ע"כ הם שמחים כי עצם הידיעה הזו גורמת להם לשמוח ולהתכונן כראוי לר"ה משא"כ אומות העולם שלא יודעים, הם מתעטפים שחורים וכו' כי באמת אינם יודעים כיצד יפסק דינם לזכות או חסד כך נראה לפע"ד שאין כאן סתירה בין הדברים.

<<

דלפמשנ"ת אי"ז בתורת הפקעת שכרו, דהרי נתבאר דאין חיי עוה"ב באים בתורת שכר כלל אלא הם תוצאה של קיבוץ הרבה מעשי מצוות העושים רושם בנפש האדם ומכשירים אותו לחיי עוה"ב ואשר לזה אין הרשע שיש בידו רוב עוונות שייך כלל, וכל דין שכרו אי"ז אלא בתורת שכר בעלמא על עצם קיום הציווי על ידו ובדין הוא שיקבלם בעוה"ז שהוא שייך שם.

ולפ"ז נראה דגם הדין של העוה"ז בעצמו חלוק הוא בין הצדיק והרשע, דהנידון של העוה"ז אצל הרשע שיש בידו רק מיעוט זכויות הוא על עוה"ז כתכלית בפ"ע, דל"ש לגביה עוה"ז כהכנה לעוה"ב, ובהכרח דאינו אלא כשכר בעלמא, ומקבל עוה"ז לשם עוה"ז, אבל הצדיק, הרי לגביו נידון העוה"ז הוא רק בדין של כמה הכנה יהיה לו מזה לעוה"ב, ואי"ז עוה"ז כתכלית בפ"ע.

ומעתה לפ"ז א"ש שיטת הרמב"ן דצדיקים ורשעים היינו צדיקים ורשעים בדינם, דכלפי העוה"ז כתכלית בפ"ע הרי באמת הרשע שזוכה בזה הוא צדיק בדינו, משום שרק רשע יכול לזכות בעוה"ז כתכלית בפ"ע, אבל הצדיק האמיתי שלגביו הנידון של העוה"ז הוא כהכנה לעוה"ב הרי באמת ע"י מיעוט עוונותיו הוא רשע בדינו, שפקע ממנו משום כך העוה"ז שלו ככלי לעוה"ב, ונמצא לפ"ז שלכל חד דין העוה"ז שלו הוא נידון לפי מעשיו.

לגליון ק"ס - בענין השגת גבול

במה שכתב ש"ב הר"י לשינסקי שליט"א בדניא ד"פסיקת חיות", לבאר דתלוי הדבר בכונת הראשון כשפתח את חנותו וכו'.

הנה לפי דבריו יצא חיזוש גדול לדניא, דבגוונא שכשפתח הראשון את חנותו העמיד עדים ומסר 'מודעה' שכל כונתו היא להיות החנות היחידה בעיר, באופן זה יהיה אסור לאחר לפתוח חנות בדומה לו, משום שכבר החזיק בזה הראשון, ולא מצאנו זאת.

(ולא מסתבר לומר דאעפ"י שמוסר מודעה, מ"מ לא מהימנין ליה שכן כונתו, דומיא דספיקו שטבעה דאמרי' בב"מ כד: דהבעלים מתייאשים אפי' אם עומד צווח שהוא לא מתייאש. דלכאור' שאני הא מהא).

ובעיקר תמיהתו, לכאור' הביאור הוא דדניא ד"פסיקת חיות" אי"ז מזכויות בעלות וכו' של הראשון, וכנ"ל. וכן אי"ז מחמת 'שבירת מטה לחמו', דא"כ בגוונא דלהשני נמי אין פרנסה אחרת. מאי חזית דדמא דהראשון סומק טפי.

אלא לכאור' "פסיקת חיות" היא תקנת השוק, דאי"ז מדרך היושר ותיקון העולם שאדם יפתח עסק ולמחר יגרמו לו שיצטרך לסגורו על מנעול ובריה (ואי"ז יושר אפי' בגוונא דיש לו פרנסה ממקום אחר). משא"כ לצמצם את רווחיו, אי"ז נגד היושר, דכך הוא דרך העולם.

ובזה יבואר נמי ה"משאת בנימין" שהביא הרב הכותב, דשייך פסיקת חיות בחצי החנות, דגם כלפי חצי חנות שייך הסברא הנ"ל.

הרב יהושע אייזנשטיין

בענין ביאורו של הרב יעקב לינסקי שליט"א, דבבר מה שאסור להעמיד ריחים וחנות בסמוך לחבירו באופן שמבטל את הראשון לגמרי ממלאכתו, וביאר טעמו של דבר מפני שודאי נתכון לזכות בזכות זו, וכמו שכתב בתשובות בית דוד לענין אם חזין שראובן פתח חלון בכונתו תחילה כדי ליהנות מקרני השמש, א"א לשמעון לבנות כנגדו ע"כ.

ולא זכיתו להבין. דלפי זה נמצא, שאם בעל הרחיים יכריז בפני עדים שפותח את הרחיים ע"מ שלא יפתח שום אדם נוסף רחיים באזור א"כ יהא אסור לפתוח עוד ריחים אפי' במקום שלא מבטלו ממלאכתו לגמרי, ולא שמענו כן מעולם, ואי"ז דומה לנידון של קרני השמש ה"ל דאין בזה תקנת חז"ל ולכן אזלינן בחד כונת הפותח את החלון, אבל הכא תקנת חז"ל הוא שכן הוא יישוב העולם שיהו כמה בעלי ריחים באותו אזור וכן הוא דרכו של עולם, ולכן גם לא קשה מעובדא דהמשאת בנימין, דתקנת חז"ל היתה שיהא אפשר לפתוח חנות נוספת, אך לא לקחת מבעל החנות הראשון את חנותו, לא כולה ולא מקצתה, וכן לא לבטל פרנסתו לגמרי וכנ"ל. הרב אורי שחר

בענין הנידון של הרב זיו שצ'לקה שליט"א, מה הטעם שאין דין עני המהפך בחררה וכן גזל בלוקח אדם שממתין בתחנת אוטובוס, ע"כ ונראה לומר דבשלמא בדגים הרי טרח הראשון לקבץ הדגים, אבל כאן החברת אוטובוס לא טרחה, ואפי' אם נימא דבניית התחנה נחשבת טריחה, מ"מ דבר גלוי וידוע שאין הם מקפידים אם יחליט ליישע עם אחר, שהרי הפסד אינו ניכר כלל, ועוד שדבר זה לא גרע מכל שירות לנוסע שהם מוכנים להוציא על זה הרבה כסף, כגון מבצעים ופרסומות וכד'. (וכל דבריי כשהלקוח את הנוסע עושה זאת בחינם, וגם בעושה בשכר יש מקום אולי לדון) וכאן נמי אם הם יתנגדו, הדבר לא יהא מוצא חן בעיני הנוסעים, וחשוב להם שהלקוח יהא מרוצה.

הרב אורי שחר

לגליון קנ"ט - בענין לא לבש

א. הרב צבי ריטבא שליט"א הביא ראייה מהתוס' והמרדכי בשבת (דף נ:.) דמותר ללקט שעירות הלבנות מתוך השחורות אם עושה כן מחמת בושה. ובגליון ק"ס כתבנו להקשות על ראייתו מהתוס' ולחזק את ראייתו מהמרדכי. מיהו שוב העירוני לשו"ת להורות נתן (ח"ב סי' ע) שהאר"ק בענין זה, ושם הביא מהים של שלמה יבמות (פ"ב סי"ז) שמש"כ המרדכי להקל אינו אלא באיסור דרבנן. וכ"כ הדברי חיים בתשו' בדעת התוס' שם, וממילא א"א ללמוד מינייהו היתר לנידוד' שהוא איסור תורה. [וכבר נגע בנקודה זו בקצרה הרב הנ"ל שליט"א].

ב. בנוגע למה שהסתפק הרב יחזקאל סנדרמירסקי שליט"א אי חל על איש איסור של חוקות העכו"ם ללבוש בגד אדום, מצינו ברמ"א (יו"ד סי' קע"ח ס"א) ש"כ במפורש דללבוש בגדים אדומים אסור משום חוקות העכו"ם, ובש"ך (בסק"ג שם) הוסיף בשם המהר"ק "שאין דרך הצנועים להיות אדומים בלבושם", ובסו"ד שם כ' שוב "מסורת בידינו להקפיד על לבישת אדום לבני עבדי", עכ"ל.

והנה גנשים יש עוד סיבה לאיסור ומשום הרגל עבירה וכמוש"כ הערוך, וכפי שציין הרב הנ"ל שליט"א בעיקר דבריו.

ומעתה יש לתמוה, שהרי מצינו שישראל קדושים נהגו כן וגם לרבות הנשים וכדמוכח בקניות (קנה כ"ב על הגזירות בשנת תתנ"ו) בזה"ל "ובחורים עלי תולע אמונים, הם לכהו עפר כתנינים, והכלות לבושות הַשְּׁנִים מעולפות בזרועות חתנים".

ושוב העירוני בזה חכ"א למגילת הקינות גופיה באיכה (ד' ה) "האמנים עלי תולע חבקי אשפתותי". והנה רש"י שם פ"ב בצעונין, אבל באבן עזרא שם כ' כתולעת שני. ובשמות (כ"ה, ד') פי' האבן עזרא בשם הגאון שתולעת שני הוא אדום. וכן מצינינו לרש"י גיטין (ס"ט): שתולעת שני הוא אדום.

עוד העירוני הנ"ל "לאשת חיל" (במשלי ל"א, כ"א) "כי כל ביתה לבש שנים". ובמלבי"ם שם כ' "מענין תולעת שני". (מיהו ברש"י שם כ' שוב "בגדי צבעונין").

ובפסוק כ"ב שם "שש וארגמן לבושה", כ' האבן עזרא "וארגמן ממן הצבעים והוא אדום". ומכ"ז מוכח שלבשו בגדי אדום, הן האנשים והן הנשים, וצ"ע.ג.

הרב שלוי רוברג

בענין קושיתו של הרב יהודה כץ שליט"א (בגליון קס"א) במ"ש השו"ע סי' ת"ר ס"ב דגם מי שאין מצוי לו פרי חדש בליל ב' דר"ה יאמר שהחינו, ומבואר במשנ"ב סק"ה וז"ל עם כ"ו יאמר שהחינו דאף דקדושה אחת היא מ"מ ב' ימים הם, ע"כ. ויש לעיין מה כונתו במש"כ דב' ימים הם, והרי שאר ימים טובים ג"כ כמה ימים הם ואין אומרים שהחינו, ואף בשביעי של פסח אין אומרים.

כתב הרב יונה טאוובה שהמקור של דברי המ"ב הם מהמג"א והוא מציין את דברי הב"ח שם. הב"ח מבאר את שיטת של רש"י במס' ביצה דף ה' המובא בטור שחייבים לומר זמן גם ביום ב' דר"ה. והוא מבאר שממ"נ יש לברך זמן, שאם המנהג שלנו מיוסד על מה שנהגו לאחר החורבן שהיו מקבלים עדות כל היום, אם כן מה שנהגו הרחוקים שני ימים הוא מחמת הספק, והוא כמו בכל חו"ל שאומרים זמן בשני הימים הראשונים של החגים מחמת ספיקא דיומא. ויש להוסיף ולבאר שלגבי ר"ה כל המקומות חוץ למקום המקדש או לפחות מחוץ לירושלים ששם קידשו את החודש נחשבו למקומות רחוקים לענין זה שהרי לא היה אפשרות לשלוח שליחים ביו"ט. ומוסיף הב"ח שאם המנהג שלנו מיוסד על מה שנהגו קודם החורבן שלא קבלו עדות מן המנחה ולמעלה ואם באו עדים מן המנחה ולמעלה נהגו אותו יום קודש ולמחרתו קודש, ואז היה יום השני עיקר שהרי לא קבלו את העדות ביום הראשון, ואם כן אמרו זמן ביום ב' מעיקר הדין, ומשום כך גם בזה"ז אומרים זמן ביום השני. ואע"פ שאנו מונים את החודש מיום הראשון של ר"ה מבואר רש"י בביצה שם דף ה'. שתקנו חכ' משום החשש שיבואו עדים מן המנחה ולמעלה ויתקלקלו הלויים בשירי שתמידי נוהגים שני ימים מקדושה בתורת ודאי ולא מספק וזה הכוונה ששני הימים קדושה אחת משו"ה גם אנו נוהגים שני ימים טובים בר"ה.

ויש להוסיף טעם בענין זה מה שנוהגים שני ימים בתורת ודאי ומברכים זמן בשניהם על פי מה שכתוב במכתב מאלהיו ועוד מקומות ששני הימים של ר"ה הם ימי דין ולא מספק רק שביום הראשון הוא "דינא קשיא" וביום השני הוא "דינא רפיא" ע"ש הרחבת הענין. אם כן מוסבר מה שכתב המ"ב בשם המג"א ש"מכל מקום ב' ימים הם" שהרי שני הימים ימי דין הם כל אחד לפי ענינו.

וכן כתב הרב יצחק ליסיצין דלשון המ"ב הוא ל' המג"א (ס"ק ב), ואמנם הוא לשון קצרה וסתומה, אך סמך המג"א על שסיים "עיין בטור וב"ח". שבדב"ר ריהם נתבאר דרך לגבי ביצה ומחומר לאסור של זה בזה, אמרינן דשאני ב"ה משאר יו"ט שני של גלויות. דקדושה אחת היא, משום דאף בזמן ב"ד פעמים היו עושין ב' ימים, שכשבו עדים מהמנחה ולמעלה, גומרים אותו בקדושה ולמחר הוא עיקר היו"ט. אבל לענין זמן ממ"נ יש לברך בשני, דאם עושין ב' ימים מתורת ספק, ודאי אומרו ב'. ואי אמנהגא דב"ד סמכינן שהיו נוהגין יומיים קודש, אומרים זמן בשני כי השני היה נחשב א' תשרי והוא עיקר ר"ה. וזש"כ המג"א דאע"ג דקדושה אחת היא שאין צד שאחד מהם חול, מ"מ מב' דינים הם אצלנו, יום א' הוא א' תשרי שלנו, ויום ב' הוא ממנהגא שלפנים היו עושין אותו א' תשרי. ואי"ז שייך לשאר ימים טובים שלא מתחדש הזמן שוב ביום הבא, אלא כל הימים יחד הם המשך של "זמן" אחד שכבר בירך עליו בתחילתו.

והרב י. ג. תירץ דכוונת המ"ב במ"ש מ"מ שני ימים, הוא מצד דבכל יו"ט שני מברכים שהחינו גם בלילה השני. אכן באמת לא מיושב בזה כיון דהדין שבכל יו"ט שני מברכים שוב הוא משום דב' קדושות הן, וכאן קאמר המ"ב דאע"ג דקדושה אחת מ"מ ב' ימים, ז"א דהסברא של ב' ימים אינה חולקת על מה שהם קדושה אחת.

המשך בעמ' 12:

ללכת למיין ולבית חולים. ולפעמים רוצים להשאיר למעקב כמה ימים. א"א לתאר כלל וכלל כמה השלכות יכולות להיווצר כתוצאה משהות קטנה בביה"ח. למרות שזה בע"כ ובלא רצון. כמה סיפורים מסמרי שער שומעים אח"כ ברבות השנים על קשר של חבר לא רצוי ולא טוב, כתוצאה משהות קצרה זו בבית חולים.

ועדיין דברינו סובבים על דבר קטן ובעל כורחו. כמה דברים גורליים בדברים כבירים כגון שדוכים, וישיבות קטנות, וגדולות, ותלמודי תורה וסמינרים, לאן הוא יכנס, ואלה סמינר היא תלמד. זה הכרעה שפרושה האמיתי הכרעה לכל החיים והכל הכל נגזר בראש השנה "ונתנה תוקף קדושת היום".

הרי גם לאיזה ישיבה יכנס, וההשפעות

הישרות והעקיפות על כל מהלך החיים, על כל מהלך ההשקפה, וממילא גם על השידוכים, והכל הכל נגזר בראש השנה. כמה מעוכבי שידוכים, פחד לחשוב!! כמה אנשים מצפים לבריאיות יותר טובה!! כמה מתפללים ובוכים שהמחלה תעלם. הכל בראש השנה!!!

כל חיינו, כל עתידנו מונח על כף המאזניים, מחפשים זכויות, משתדלים להישתפר בכל מה ששייך, כדי לזכות למתנת חינו. מתנת חיים. למענך אלוקים חיים.

עיקר תחנונינו מערב עד בוקר, ומבוקר עד ערב, על הילדים אשר חנן אותנו הבורא יתברך ברוב חסדו. שהילדים החמודים יגדלו טוב, יהיה להם רק חברים טובים, ויהיה כל חשקם ומרצם, הגיגיהם ושרעפיהם, רק בתורה ויר"ש ומדות טובות.

ברכת השנים

שלוחה בזאת לכל הרבנים הגאונים שליט"א

אשר טרחו ועמלו בעמלה של תורה להעלות מדבריהם

לפני מלכי רבנו, על שולחן גבוה "עומקא דפרשה" - במשך שנת תשע"א

הרב יצחק אבני הרב יהודה יצחק אדלר הרב יעקב אדלר הרב משה אהרוני הרב שבתי אולמן הרב שלמה חיים אומן הרב אלקנה אוסטרן הרב מרדכי שלמה אורדנטליך הרב יהושע אייזנשטיין הרב מרדכי ד. אינדיג הרב שלום אלקובי הרב חיים אנסבכר הרב יחיאל יעקב ארנטרוי הרב יהודה בויס הרב יוסף חיים בירנבוים הרב חיים ליב בלאט הרב שלום בלוי הרב חננאל בן דוד הרב רפאל ברוך בן נאים הרב שמואל ברגמן הרב אריאל צבי ברוק הרב יהושע ברוק הרב אליהו ברורמן הג"ר אברהם יצחק ברזל הרב י. א. ברייזנר הרב יוסף ברנר הרב שלום חיים ברקלי הרב בנימין גודמן הרב אברהם גוטל הרב מרדכי גוטליב הרב יצחק גולדשטוף הרב צבי גלנץ הרב אלקנה גלעזר הרב הלל גלר הרב אפרים גרבר הרב הלל גרוסברד הרב לוי גרוסברד הרב ישראל גרטנר הרב יחזקאל גרינהויז הרב אילן גרינוולד הרב מנחם גרפל הרב יהודה דודזון הג"ר שמואל חיים דומב הרב משה הנציגר הג"ר צבי פסח דרמר הרב משה הבר הרב שמחה הולנדר הרב יעקב ישראל הופמן הרב שלמה הופמן הרב דוד הורביץ הרב אליעזר היון הרב יעקב הירשמן הרב אברהם הלברשטיין הרב לייביש הלפרין הרב משה הלר הרב משה הסגל הרב חנניה הסגל הרב ישראל הר כסף הרב מנחם הרץ הרב חיים יצחק ויזל הרב אברהם וינברג הרב מרדכי וינברג הרב מנחם וינטר הרב משה וינר הרב יוסף ויסברג הרב מרדכי ויסמן הרב מרדכי דוד זייבלד הרב ישראל איסר זית הרב שמואל חלופסקי הרב יונה טאובה הרב בנימין טאובה הרב יואל טויב הרב טודרוס טרעפ הרב אי"ש יוז'וק הרב חיים יוז'וק הרב ראובן יוז'וק הרב א. ד. יונגרייז הרב יעקב ישראל יונגרמן הרב צבי יוספי הרב ישראל יעקובוביץ הרב בנימין זאב יעקבזון הרב יעקב יעקבזון הרב שלמה יפה הרב יעקב ישראל כהן הרב מנחם כהן הרב חנוך כהן הרב נפתלי כהן הרב פינחס כהן לויז הרב צבי כהן הרב ראובן כהן הרב שלמה זלמן כהן הרב שמואל כהן הרב יהודה כץ הרב ישראל לאופר הרב בנימין לב הרב יעקב לוזיה הרב יצחק לויז הרב עובדיה לוינגר הרב שמואל ליבוביץ הרב יחזקאל ליברמן הרב משה חיים לייטער הרב יצחק ליסיצין הרב יעקב לשינסקי הרב י. מונק הרב דוד מיטלמן הרב שלמה מילר הרב ראובן מלין הרב מאיר מנדלסון הרב נ. מלינובסקי הרב יעקב מסורי הרב יעקב מצגר הרב אהרן מצרפי הרב יצחק מרגליות הרב משה אלעזר מרק הרב צבי מרשליק הרב יהודה נבנצל הרב יחזקאל נויבירט הרב משה עזריאל נויפלד הרב אברהם נורדמן הרב יואל סבו הרב יהודה לייב סגל הרב מ. ש. סגל הרב אהרו סולברג הרב ששון סולמן הרב נפתלי סופר הרב שלמה סטרו הרב יחזקאל סנדומירסקי הרב יהושע עלזאס הרב יהודה עמנואל הרב אליעזר פוזן הרב יעקב פיליפס הרב נתן פלד הרב נ. פלי הרב עזרא פליישמן הרב יוסף פרחים הרב אי"ש פרידליס הרב אהרן פרידמן הרב יהודה פרלמוטר הרב יצחק א. פרלמוטר הרב סיני פרלמוטר הרב משה פרנס הרב משה פריץ הרב אבנר צימנט הרב שמואל קונשטט הרב משה קורלנסקי הרב אי"ש קלופט הרב משולם קלרברג הרב יהודה קמפה הרב אהרן קנובל הרב אלחנן בונים קנטור הרב אהרן קסלר הרב ח. ד. קפלן הרב יצחק קפלן הרב אריה אברהם קצבורג הרב צבי יהודה קראוס הרב חיים רבינוביץ הרב ישראל רבינוביץ הרב מרדכי רובינשטיין הרב א. י. רובל הרב שלום רוברג הרב יעקב רודמן הרב מאיר רוז הרב א. רוזן הרב רפאל מישל רוזן הרב בן ציון רוזנבוים הרב זאב רוזנברג הרב מרדכי רוזנברג הרב יוסף רוזנהן הרב יואב מיכאל רוט הרב יחיאל מיכאל רוטשילד הרב אפרים רויטנברג הרב מאיר רותן הרב צבי רותן הרב צבי ריטבא הרב משה רייך הרב משה רפפורט הרב אריה ליב שאר ישוב הרב זבולון שוב הרב י. מ. שחור הרב אורי שחר הרב יעקב ישראל שטרנבוך הרב יהודה שלמה שטראוס הרב נחמיה שנברגר הרב טוביה שפיגל הרב אריה שפירא הרב יעקב שפירא הרב זיו שצלקה הרב אביחי שרעבי

יפתח ה' להם את אוצרו הטוב ברו"ג
ניזכו ללמוד וללמד לשמור ולעשות

דרושים לחברות לזמן אלול הבעל"ט

טלפון	שעה	מקום	נושא
052-7451481		עדיף שד"ח	גמ' נשים
054-7836000		גר במודיעין גמיש	גמ' ב"ק
9298517	11:00-1:00 חלקי	עדיף איזור היכל יצחק	גמ' נויקין
052-7630461	8:00-9:00	ברכפלד	גמ' עדיף יבמות
9790869		ברכפלד	ברכות/חזרה יבמות
054-4737360	11:30-1:00 פעמיים בשבוע	חפציבה, בביתי	גמרא
054-8414585			מועד, דף ליום
9760861			גמ' בהספק
054-8442987		זכרון משה	גמ' (בכל שפה)
9763175	9:45-12:45	קמח	פתוח/ דף היומי
9760868		רשב"י	מפעל הש"ס
054-8407310		זכרון משה	הל' שבת מ"ב
052-7623112			מ"ב ח"ג
9743984		משך חכמה	שהיה והמטנה טוש"ט בעיניו
054-9729402	בוקר וגם אחר הצ"צ	כולל קול יעקב	ח"מ לטוען רבני
052-7678646			טוש"ט א"ע עם הרבה חזרות
9798459	8:00-11:00 חלקי	קמח	הלכות לשה"ר בעיניו
054-3031919	8:15-9:30	פתוח	פתוח
6326387	6:00-6:30	בטלפון	פתוח
054-8424322	10 עד 1	קמח	פתוח
050-4213666		משכן אהרן, נתיה"מ 101	פתוח
052-7664200	6:30-7:00	אהבת תורה ברכפלד	שיעור גמ' חולין עיון קל
	7:05	נתיבות המשפט 111	שיעור דף היומי
0504168069	9:30-10:15	עמל התורה מנ"ח 7	שיעור נ"ך - ישעיה
054-8415279	9:30-12:00	פתוח	מחפש שיעור דף היומי (כל שפה)
057-3133772	8:30		מחפש שיעור דף היומי
057-3141265	שעה-שעתיים	יוצאי חברון	גמ' מס' ערכין
052-7623364	5:30-7:00	בית יצחק	תחילת מס' שבת
052-7122782	4:15-7:00	נתיה"מ/ג.דרומית	גמ' רש"י הספק באנגלית
054-8413093	5:30 - 4:15	נאות שמחה	בבא בתרא, עמוד ליום
050-4116367		ביכ"נ נאות שמחה	מפעל הש"ס דף ליום
9790869		ברכפלד	כיצד מברכין/ יבמות, סוטה
052-7631259	4:10-5:25	אוהל ישראל	אמצע ב"ב/מ"ב ח"ב
054-8442987		פתוח	פתוח
054-8459820		עדיף גבעה דרומית	גמ' בהספק
9763175	4:00-6:00	קמח	פתוח/ דף היומי
9760868		רשב"י	מפעל הש"ס
054-8427799	6:00-7:00		קידושין בעיניו
052-7124329	4:00-6:00	מרומי שדה 13	גמ' שבת בקיאות
052-7324862	5:00 - 3:00	גרין פארק	גמ' מגילה
054-8485609		רשב"י	דף היומי
050-4194919	1:30 עד מאוחר לבילה	בין משובב לקמ"ח	הכנת שיעור ב"ק פ"א, דף היומי, מ"ב
052-7617912	6:00-7:00	גרין פארק	הכנת שיעור משניות זרעים
050-4132510		אחדות ישראל	שיעור בהל' שבת ומועד
054-8485609		ברכפלד - זואת ליהודה	הלכה
052-7664885	6:00-7:00	קמ"ח / יוצאי פוניב"ז	י"ד
052-7618263		אמצע אבני נזר	הלכה / דף היומי
052-7662282	3:00-6:30 חלקי	ברכפלד	עדיפות להלכה
054-8424322	5:30 - 4:00	קמ"ח	פתוח
057-3197565	6:00-7:00	נאות הפסגה	פתוח
077-9325462	8:30 D	נאות הפסגה	פתוח
057-3140959	9:00	פוניב"ז	שור שנכח את הפרה
050-4150453		ברכפלד	מחפש שיעור בהלכה
	9:00-9:30 א,ג,ה	קמ"ח בעז"נ	שיעור מסדר המ"ב, הל' ד' מינים
9742956	7:00-8:00	נתיה"מ 43 מנין אברכים	שיעור חדש כתובות עמוד ליום
050-4104423	7:15	ר"ע 23 בספריה התורנית	שיעור דף היומי
	8:15-9:00	אוה"ח 27 - חניכי הישיבות	שיעור דף היומי
9742101		קרית ספר	מחפשים שיעור חיזוק מעניין

לחשומת לב: כל בקשה לחברותא מתפרסמת לתקופה מוגבלת, לאחר מכן, במידת הצורך יש לעדכן מחדש.

ברגע האחרון!! לפני שיהיה מאוחר

ארגון משובב נתיבות

מרכז להצלה רוחנית

057-3133330

057-3102044/8/9 057-3140000

הגליון הבא יופיע בס"ד לכבוד חג הסוכות
בעניני סוכה, ד' מינים, ושמחת חג הסוכות בהלכה ובאגדה

ד"ת [עד 700 מילים] יתקבלו בצירוף שם מלא וטל' בתיבות בג. הדרומית: **עד יום חמישי** ח' תשרי בבוקר. בתיבה בספריית בית יוסף: עד מוצאי יוה"כ בשעה 11. בדוא"ל: עד יום ראשון י"א תשרי בערב. המערכת אינה מתחייבת לפרסם את כל החידו"ת כתובת המערכת: gal200@neto.bezeqint.net

בצאת השנה

וב"ה בידינו עוד מאות עמודי עומקא דפרשה, ובצאתנו לקראת שנה חדשה של חידוש והתחדשות בתורה. אנו קוראים לכל אשר הגליון יקר בעיניו - לכותבים הזוכים לחדש ולהרביץ תורה ברבים, וללומדים המתעשרים בידיעת התורה ומלחמתה, **לשאת עמנו בעול** של ההדפסה, הגרפיקה, ההקלדה והחלוקה, המגיעים לאלפי שקלים מדי חודש בחודשו! (לבידור על אפשרויות התרומה ניתן להתקשר לטל' 050-4122753)

לקבלת הגליון בדוא"ל בקביעות, בכל ערש"ק יש לשלוח בקשה לכתובת:

gal200@neto.bezeqint.net

זהירות, קוזקים חוטפים!!!

ודאי שמעת, או קראת על סרן רשכבה"ג הרב שך זצוק"ל שבימי נערותו נחטף פעם אחת ע"י קבוצת קוזקים שעברה שם בעיירתו **ביליל יוה"כ פ**, ובזכות נערה אחת שראתה זאת מהחלון והתחילה לזעוק ולצעוק בקולי קולות, כתוצאה מכך הקוזקים עזבוהו לנפשו ותהי לו נפשו לשלל. ואכן ברבות השנים היה סרן זצוק"ל כל מוצאי יוה"כ שותה "לחיים" ומברך ומתברך לזכר אותו נס שנעשה לו ביום הגדול ההוא יום הכיפורים. מה עמד אז על כף המאזניים באותו יום הדיון של השנה ההיא. האם מעשה החטיפה בלבד? ודאי שלא. עמד כאן על כף המאזניים כל כלל ישראל לדורותיו. האם היה לכלל ישראל את הרב שך, או ח"ו לא, על כל המשתמע מכך!!!

כשישראל מאיר הכהן מראדן התגורר בוילנא בנערותו, היה שם "משכיל" אחד שקראו לו "אדם הכהן" ימ"ש, והוא היה תלמיד חכם שהחמיץ ונתפס להשכלה, וכדרכו של "שנה ופירש קשה מכולם" התחיל לצוד נפשות תמימות ולהעבירם על דעתם ועל דעת קונם לתופסם להשכלה, ואותו רשע הנ"ל ראה את ישראל מאיר הכהן מבעל כשרון, פיקח ונעים הליכות, והתחיל לדבר עמו ולשווחח ולאט לאט רצה לצודו להשכלה הארורה. עד שיום אחד השמש בביהכ"ס בוילנא ראה אותם ביחד, וגשגש ישראל מאיר ואמר לו,

מוגש ע"י: **ארגון "משובב נתיבות"** מרכז להצלה רוחנית

לעילוי נשמת הרב נתן ב"ר צבי כהן ז"ל נלב"ע א' תשרי תשנ"ו

תכנית "שמח תשמח" הלוואות בפריסה של 200 תשלומים
לפרטים: הרב א. ארנפרינד 050-4150605

למען עתיד ילדיך